

MS Erzherzog Ferdinand Max (II.) 1905

SMS Erzherzog Ferdinand Max (II.) vérteshajó, toronypáncélos, csatahajó, sorhajó (LinienSchiffe), „pre-dreadnought”

(Ezen a néven az Osztrák – Magyar Hadiflotta második hadihajója)

Testvérhajói: SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich

A három testvérhajó 1910/11 körül.²⁶⁰⁶ A testvérhajók bár nagyon hasonlóak voltak, még sem voltak teljesen egyformák

Vízkeszítők: 10 638 t – 10 640 t (10 472 hosszú tonna)
11 781, 80 tonna teljes terheléssel

Méretei: hossza 126,24 m (414 láb 2 hüvelyk)
119 m hosszú a korabeli cikkek szerint. (118,55 m a vízszintesek között²⁶⁰⁷)
szélessége 21,75 m (71 láb 5 hüvelyk) (máshol 21,72 m szerepel)
merülése 7,5 m üresen ((24 láb 7 hüvelyk) (máshol 7,48 m szerepel)
8,15 m teljes terhelés mellett

Meghajtása: 12 db széntüzelésű, vízcsöves Yarrow-kazán (üzemi nyomás 21 atm)
2 db álló négyhengeres, háromszoros expanziós kazán
Kéménymagasság a rostélytól 21 m
2 db 3 szárnyú, befelé forgó hajócsavar, 5 m- átmérővel
1 db félig kiegyensúlyozott kormánylapát

Üzemanyaga: Szénfogyasztás 11 t óránként
1843,6 m³ mely megfelel 1565,8 t szénnek, vagy 1290,4 t brikettnek
Tartalék állományban 550 tonna szén
35 tonna fűtőolaj a kazánokban az égés fokozására.

²⁶⁰⁶ <https://www.mutargy.com/konyv-papirregiseg/sms-erzherzog-friedrich-sms-erzherzog-ferdinand-max-sms-erzherzog-karl-az-osztrak-magyar-haditengereszt-erzherzog-karl-osztalyu-pre-dreadnought-csatahajoi-k-u-k-kriegsmarine-linieschiffe-wwi-austro-hungarian-navy-erzherzog-karl-class>

²⁶⁰⁷ Pester Lloyd, Jahrgang 52, nr. 1905-04-18 / nr. 99

Teljesítménye: 14 000 LE (10 294 kW)

(Más forrás szerint a próbák során elérte: 18 000 lóerő, pontosabban 17 962 LE (13 423 kW))

Sebessége: 20,36 - 20,76 cs (37,5 km/h)

(más forrás szerint 20,5 csomó (38,0 km/h; 23,6 mph))

Hatótávolsága: 4 000 tmf (7000 km) 10 cs (19 km/h)

Személyzete: 37 + 714 fő (Max. 748 fő)

Páncélzata: vízvonalon az övpáncél 210 mm (8,3 hüvelyk) a hátsó lövegtoronyig, majd mögötte csak 50 mm az orrnál és a tatnál a főövet a hajóban egy 200 mm-es keresztirányú válaszfal zárta le a hajóban. vízvonal feletti oldalpáncél 150 mm fedélzet 40 - 75 mm (máshol 55 mm (2,2 hüvelyk)) Legvastagabb a löszerraktárak, gépek és kazánok felett.. felépítmény 220 mm (8,7 hüvelyk) fő lövegtorony 240 mm (9,4 hüvelyk) válaszfalak 200 – 240 mm (7,9 hüvelyk – 9,4 hüvelyk) kazamata ütegek 130 – 170 mm (máshol 150 mm (5,9 hüvelyk))²⁶⁰⁸ közepes lövegtornyok 150 mm

Bár a haditengerészeti referenciakönyvek azt jelezték, hogy a csatahajók minden páncélzata Krupp volt, ez nem teljesen igaz. Valójában ez már a páncélzat következő generációja volt – cementezett és nikkellel ötvözött.

A Witkowitzban készült páncélzata 29,220 tonna.²⁶⁰⁹

A túlélés növelése érdekében a főhercegeknek kettős fenekük volt a hajótest középső részén, körülbelül 73 méter hosszban. Ezenkívül a teljes hajótestet 14 vízálló válaszfal osztotta 15 rekeszre. A hajótesthez Martin acélt használtak.²⁶¹⁰

Fegyverzete:

Az osztrák flottában először fordult elő egy hajóosztályban, hogy minden fegyvernek volt elektromos meghajtása.

4 db (2x2) 24 cm (9,4 hüvelyk) L/40 Skoda ágyú (1901-es modell)

(Ezek a fegyverek az SMS Habsburg osztálynál használt, eredetileg brit fejlesztésű 24 cm/40 (9,4 hüvelyk), a német Krupp C/94 által átvett és azt a Skoda által gyártott osztrák-magyar lövegek voltak.)

Lőszerkészlet általában 75-85 db lövegsővenként.

Ez volt az első **német nehézfegyver**, amely sárgaréz töltényhüvelyt használt, az 1890-es évektől kezdve. (A németek az I. világháborúban 8-0 ilyen német hajókról leszerelt lövegtornyot használtak a nyugati partvidéken. Egy ilyen üteg védte a II. világháborúban Hamburgot, amit aztán áttelepítettek Cherbourgba. Ott az USS Texas BB-35 csatahajót egy lövedéke eltalálta, de a lövedék nem robbant fel a hajó belsejében.) A németek az első tizenkét lövege állt A-csöből, két erősítőrétegből és egy köpenyből. A későbbi fegyverekhez három megerősítő karikát

Skoda K/01 (Krupp modell 1901)

Az SMS Monarch osztály 3. egységénél az SMS Monarch-nál alkalmazták először a Skoda lövegeket. Skoda lövegeket kaptak: C186 modell - cirkálókon: "SMS Franz Joseph" típusú páncélozott cirkálók és "SMS Maria Theresa" páncélozott cirkálók, C/94 - "SMS Monarch" típusú csatahajókon, C/97 - "SMS Habsburg", "SMS Árpád" és a "SMS Kaiser Karl VI" cirkáló, végül K/01 - a SMS Babenberg-en, az ezt követő Erzherzog osztály csatahajói és az SMS St. Georg cirkáló.

²⁶⁰⁸ https://military-history.fandom.com/wiki/SMS_Erzherzog_Ferdinand_Max

²⁶⁰⁹ Neugkeits-Welt-Blatt, April 1905-04-27

²⁶¹⁰ Reichspost, April 1905-04-15

helyeztek el a zárószár közelében, látszólag azért, hogy kompenzálják a füstmentes hajtóanyagok által keltett magasabb gáznyomást.

Nem tudom, hogy a Skoda milyen csövet gyártott.

Az összes német 24 cm-es fegyver tényleges furatátmérője:

23,8 cm (9,37 hüvelyk) volt.

A fegyver lőszeréhez átalakítható volt az orosz 25,4 cm hajóágyú.

A németek ezt a löveget 1894-ben tervezték és 1898-ban állították hadrendbe.

Egy löveg súlya: 25 640 kg (56 526 font)

Lövegcső hossza: 9, 550 m (376 hüvelyk)

Furat hossza: 8, 866 m

Lövegkamra: 72,2 dm³ (4406 in³)

Tűzgyorsaság: kézi emelővel 0,67 lövés/perc (percenként 1,5 db)

automata emelővel 0,33 lövés/perc (percenként 2 db)

A német lövedékek típusai és súlya hajóknál:

1895 típusú AP (páncéltörő): N/A

APC (páncéltörő kemény fém maggal) L/2.6

C/01: 308.6 lbs. (140,0 kg)

HE (repszromboló) L/2,8 C/01 alapbiztosító:

308,6 font. (140,0 kg)

Robbanótöltet:

1895 AP: N/A

APC L/2.6 C/01: 7.67 lbs. (3,48 kg) TNT

HE L/2,8 C/01: 17,96 font. (8,15 kg) TNT

Lövedék hossza:

1895 AP: N/A

APC L/2,6: körülbelül 24,4 hüvelyk (62 cm)

HE L/2,8 C/01: 25,8 (65,5 cm)

HE L/4,1 alapbiztosíték: 98,4 cm

HE L/4,1 orrbiztosító: 38,5 hüvelyk (97,8 cm)

HE L/4,2 alap- és orrbiztosíték: 99,6 cm

HE L/ 4,2-es alap- és orrbiztosíték (New Art):

99,6 cm (39,2 hüvelyk)

Shrapnel L/4,1: 98,3 cm

Kivető töltet súlya:

78,3 font (35,5 kg) RP C/12 (1040 x 12/5)

Sárgaréz hüvely adatai:

240 x 1085 mm, 52,9 font (24,0 kg)

A hüvely fent megadott súlya magában foglalja a házat, a fedelet és az egyéb nem hajtóanyagú elemeket. A tok önmagában 48,8 fontot nyomott.

(25,15 kg) üresen

Lövedék kezdősebessége:

1895 – 1918 között 2263 fps (690 mp/s)

A német lövedékek tényleges jelölései:

1895 AP – nem ismert

APC L/2,6 C/01 - 24 cm Psgr. L/2,6 C/01

Feltehetőleg a Skoda löveg azonos a Krupp löveggel, de a lőszer más.

1901-ben az osztrákok megkezdték saját lőszer gyártásukat a Krupp S/80 modellel. Később viszont önálló útra léptek.

Skoda lőszer:

Lövedék súlya: 215 kg

Egy ilyen kaliberű páncéltörő lövedék érintkező biztosítókkal rendelkezett, amely mozgó részének összenyomásakor erősen megemelte a belső hőmérsékletet, ami elegendő volt a portöltet meggyújtásához.

Az osztrák lövedék rendkívüli megbízhatósága mellett a külföldiekkel ellentétben szinte azonnal felrobbant, mindössze néhány mikro szekundumos késéssel, vagyis nagyon hasonlított a külföldi nagy robbanásveszélyes lőszerre, azzal a különbséggel, hogy ez a késleltetés elég ahhoz, hogy bejusson az olasz csatahajó páncélozott terébe és ott robbanjon fel.

Egy 45 kilogrammos kivető töltet K/97-es löporral akár 765 m/s torkolati sebességet és 15°-os emelkedési szögben 16 000 m-es

maximális hatótávolságot biztosított. És a fegyvertartók biztosíthatják ezeket a szögeket! Mivel ezt a lőtávolságot túlzónak tartották, az osztrák lövészek tüzelőtábláit csak 12,85°-ig terjedő szögekre állították össze.

A sokféle lövegtípus ellenére minden lőszer teljesen felcserélhető volt, és minden új lövedékmodell úgy lett megalkotva, hogy minden fegyverhez alkalmas legyen.

1905-ben az osztrák haditengerészet új páncéltörő lőszer kifejlesztésébe kezdett, amivel több kutató szerint világszerte a 24 cm-es lövedékek terén.

Ebben az időszakban az osztrák lövedék ballisztikus sapkát kapott, így az amúgy is nehéz lőszer tömege **229 kg**-ra nőtt.

Annak ellenére, hogy a **hajtóanyag töltet 46,15 kg-ra nőtt, a torkolat sebessége 705 m/s-ra csökkent.** De a fő újítás a kupak acéljának ötvözése volt (elsősorban bronzsal), ami nagyon hatékonyá tette az újonnan megjelenő felületkeményített páncéllemezek átütését.

A csuzimai csata hatására 1908-ban új, **215 kg**-os, nagy trinitrotoluol (TNT) töltetet tartalmazó lövedék állt szolgálatba.

Ennek a lövedéknek a **torkolati sebessége 765 m/s** volt.

Ez a lövedék a K/01 típusú fegyverek mellett, minden régebbi konstrukciójú 24 cm-es lövegnél

HE L/2,8 alapbiztosíték - 24 cm Spgr. L/2,8 Bdz C/01

HE L/4,1 alapbiztosíték - 24 cm Spgr. L/4,1 Bdz

HE L/4,1 orr biztosíték - 24 cm Spgr. L/4,1 Kz. (mhb)

HE L/4,2 alap és orr biztosíték - 24 cm Spgr. L/4,2 Bdz u. Kz (m.Hb)

HE L/4,2 alap és orr biztosíték (New Art) –

24 cm Spgr. L/4,2 Bdz u. Kz (m.Hb) nA

Srapnel L/4,1 - 24 cm Stahlschrapnel L/4,1 (mhb)

Csőemelés és lőtáv:

Csőemelés a német hajókon -5 / +30 fok

AP lövedék 30 ° esetén **16 900 m** (18 500 yard)

HE lövedékek típustól függően

15 930 m (20 860 yard) – **26 600 m** (29 090 yard)

Srapnel **21 250 m** – **23 100 m** (20 100 – 25 265 yard)

Lövegtorony súlya hajónként változott. Talán 217-231 tonna között.

Löveg forgása körülbelül: +150 / -150 fok

Lövedék betöltése: +4 fok-nál.

Minden tornyot hidraulikus hajtású

gőszivattyúk működtettek kézi töltéssel.

használható volt, és azonos pusztítóerőre tette azokat képessé.²⁶¹¹

Így az SMS Wien-nél feltüntetett páncéltörő képességnél jóval jobb eredményt tudtak elérni.

A Skoda az SMS Radetzky osztály számára rendszeresítette 24 cm/45 (9.45") löveget. Az ehhez 1907-ben tervezett és 1909-ben rendszeresített lőszer pontos leírása más forrásból:

Lőszer típusa:

APC L/3.5 215 kg (474 font)

Robbanótöltet 2.4 kg (5.3 font)

Lövedék hossza 84 cm (33 hüvelyk)

CPC (HE) L/4.1 215 kg (468.9 font)

Robbanótöltet: 17.4 kg (5.3 font)

Lövedék hossza: 98.4 cm (38.7 hüvelyk)

A lövedék töltőanyaga a sárgaréz hüvelyben 70 kg (154.3 font)

Hüvely súlya: 103.6 kg (228.4 font)

Lövedék torkolati sebessége: 800 mps

Lőtáv:

3.91° 6000 m (6560 yard)

8.83° 10 000 m (10 940 yard)

12.18° 12 000 m (13 120 yard)

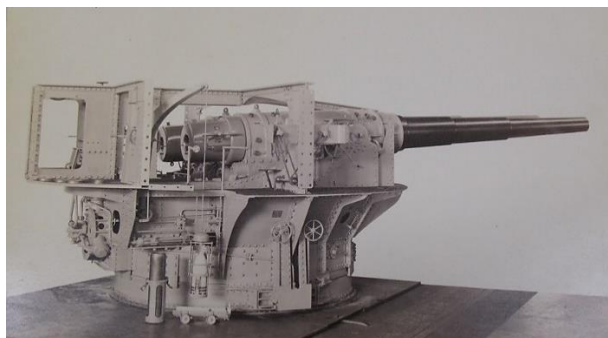
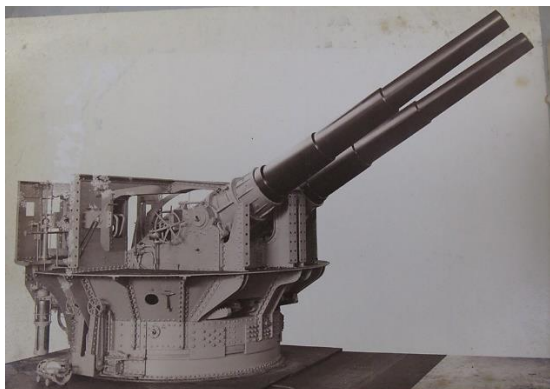
20° --- ---

Páncéltörő képesség:

6000 m (6560 yard) 170 mm (6.7 inch)

10 000 m (10 940 yard) 107 mm (4.2 inch)

12 000 m (13 120 yard) 92 mm (3.6 inch)²⁶¹²

2613

²⁶¹¹ <https://vunderkind.info/avstrijskie-korabli-vremen-pervoj-mirovoj-vojny>

²⁶¹² http://www.navweaps.com/Weapons/WNGER_59-48_skc36.php

²⁶¹³ http://www.navweaps.com/Weapons/WNGER_945-40_skc94.php

SHELL. H.E., 24 CM., L/2.8.
24 cm. Spgr. L/2.8 m. Bdz.

Scale 1/6.

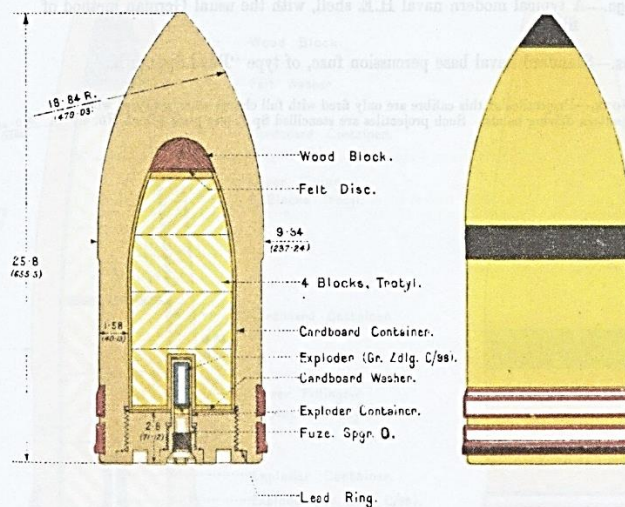
Dimensions in Inches & M/ms.

Weight Filled & Fuzed — 140 Kg. (308-7 lbs.)
 Bursting Charge — 6.145 Kg. (17.96 lbs.)

C. R. H. — 1.94/2

T/L — 4.3

X/Y — 4.12

Einteilige Sprengladung für
 24 cm. Spgr. L/2.8 m. Bdz.
 8.145 Kg. Fp. C/98. Rdf. Lfg. 17/15.
 gefertigt: Reinsdorf. 1915 Lfg. III.

LABEL ON SIDE OF FILLING.

Német 24 cm Spgr. L/2,8 Bdz. C/01. Ezt a lövedéket az I. világháború alatt hajókhöz és parti tüzérséghez, a második világháború alatt parti tüzérséghez egyaránt használták²⁶¹⁴

12 db (12x1) 19 cm (7,48 hüvelyk) L/42 Skoda ágyú
 (4 db lövegtoronyban, 8 db kazamatában)

Lőszerkészlet csövenként: 120 db

Az SMS Sankt Georg felszerelése fegyverenként 30 APC, 80 SAPC és 10 repeszlövés volt.

Az 1900-as évek elején Ausztria-Magyarország pre-dreadnoughtjain és páncélozott cirkálóin használták ezt a lövegtípust. E hajók egy részét az első világháború után átengedték Olaszországnak, ahol leselejtezték, majd a fegyvereket part menti tüzérségként és a GM269 pontonon használták. A Nagy Háború előtt Olaszország is kapott ilyen típusú lövegeket a Soka-tól, így ezt az olasz flotta is használta.

²⁶¹⁴ http://www.navweaps.com/Weapons/WNGER_945-40_skc94.php

Magyar hajókon az SMS Erzherzog Karl osztály 3 hajója, az SMS St. George és az SMS Kaiserin und Königin Maria Theresia használta. A löveget 1903-ban tervezték és 1905-ben állt hadrendbe. A tornyokban elhelyezett ágyúk közül négy elég magasan volt a víz felett ahhoz, hogy minden időjárási viszonyok között használható legyen, de a maradék nyolc kazamatákban csak nyugodt tengeri körülmények között vehetett részt a csatában.

Löveg súlya lövegpajzsral: 12,5 tonna

Lövegcső hossza: 8 m

Furat hossza: 292 hüvelyk (7,410 m)

Barázdák: (50) 0,118 M x 0,282 (3 mm M x 7,16 mm Szé)

Tűzgyorsaság: 4 lövés/perc

A lövedékek típusai és súlya:

APC L/3,2 - 214 font. (97 kg)

SAPC L/3,5 - 198 font. (90 kg)

Shrapnel L/2,8 - 108,6 font. (49,25 kg)

Robbanótöltet:

APC - 4,4 font. (2,0 kg)

SAPC - 13,4 font. (6,07 kg)

Shrapnel - 2,0 font. (0,90 kg)

A lövedék hossza:

APC - 23,9 hüvelyk (60,8 cm)

SAPC - 26,2 hüvelyk (66,5 cm)

Shrapnel - 20,9 hüvelyk (53,2 cm)

Hajtóanyag (kivető) töltet:

58,0 font (26,3 kg) 19/480 mm-es M97

kazetta - 103,6 font. (47 kg)

Torkolati sebesség:

2700 fps (825 mp/s)

Lőtáv:

214 font (97 kg) APC Shell – 12,85 fok – **12 000 m** (13 120 yard)

Valós csőemelés: -5 / +15 fok

Páncéltörő képesség:

6560 yard (6000 m) – 301 mm kovácsoltvas

10 940 yard (10 000 m) – 179 mm kovácsoltvas

11 810 yard (10 800 m) - 900 mm Krupp cementált

13 120 yard (12 000 m) – 151 mm kovácsoltvas

14 330 yard (13 000 m) – 800 Krupp cementált

Lövegek forgása:

körülbelül +150 / -150 fok

Lövegek forgási sebessége:

Kazamaták: 7 fok másodpercenként

Tornyok: 5 fok másodpercenként

Fegyver visszarúgása:

Maximum 17,3 hüvelyk (44 cm)

A fegyvert bármilyen állásban lehetett tölteni.²⁶¹⁵

12 db (12x1) 6,6 cm (2,6 hüvelyk) L/45 kal. Skoda ágyú²⁶¹⁶

2 db 7 cm (66 mm) L/18 Uhatius kerekcsónakágyú²⁶¹⁷

(Ezeket a háború alatt leszerelték és helyükre 2 db 7 cm-es légvédelmi ágyú került. (1909-es modell))

²⁶¹⁵ http://www.navweaps.com/Weapons/WNAust_75-42_Skoda.php

²⁶¹⁶ https://military-history.fandom.com/wiki/SMS_Erzherzog_Ferdinand_Max

²⁶¹⁷ <https://www.ah.org.ua/the-best-coastal-defense-battleships>

4 db 4,7 cm (1,9 hüvelyk L/44 Skoda gyorstüzelő QF ágyú

2 db 4,7 cm L/33 Skoda gyorstüzelő QF löveg

4 db 4,7 cm L/44 Skoda gyorstüzelő QF löveg

4 db 3,7 cm (1,5 hüvelykes) Vickers 1.5-pdr Mark I légvédelmi szórólöveg

Az angolok 1910 körül fejlesztették ki. A hajó 1910-1914 körül kaphatott ilyen fegyvert. Az Osztrák – Magyar Monarchia következő egységein volt ilyen fegyver. SMS Erzherzog Karl osztály, AMS Sankt Georg és az SMS Monarch osztály.

Fegyver súlya: 57 kg (127 font)

Furat hossza: 62,8 hüvelyk (1,595 m)

Lövedéke: HE

Lövedék súlya: 1,5 font. (0,7 kg)

Robbanótöltet: 0,16 font (0,07 kg)

Torkolati sebesség: HE: 2100 fps (640 mp/s)

Lőtáv 45 fokban: körülbelül 2000 yard (1830 m)

A magassági lőtávolságát nem ismerem.

Csőemelés: -5 / +80 fok

Forgathatósága: 360 fok²⁶¹⁸

4 db 8 mm-es Skoda vagy Schwarzlose géppuska

2 db 45 cm (17,7 hüvelyk) torpedócső²⁶¹⁹ (oldalanként 1-1) a vízvonal alatt.

Torpedókészlet 6 db.

18 db C/99-es akna

90 cm-es fényszórók (Ezek számát 1911-ben megnövelték.)

14 db csónak

A víz alatti kos hosszát tovább csökkentették a tengerállóság és a sebesség növelése érdekében.

Az árbocokat az akkori divatnak megfelelően harci kosárral szerelték fel, amelyekre gyorstüzelő ágyúkat helyeztek.

A világháború végén ezek a helyek nagyon alkalmasnak bizonyultak a legújabb távolságmérők elhelyezésére.

Az elülső részben két horgony volt, a tatban pedig még két kisebb horgony került.

Épült: Stabilimento Tecnico Triestino (Triest)

Építés kezdete: 1904.03.09.

Elnevezése: I. Ferenc József király és császár 1905.02.20-án hagyta jóvá a nevét.

Vízrebocsátása: 1905.05.21.

Keresztanyja: Károly főherceg édesanyja, Mária Jozefa főhercegné

Hadrendbe állt: 1907.12.21.²⁶²⁰

Építési költsége: 26 394 768 korona²⁶²¹

Az Erzherzog Karl hajóosztályt 1902-ben kezdték el építeni. Az SMS Erzherzog Ferdinand Max az Erzherzog Karl osztály második hajója volt. A hajóosztály közel 2000 tonnával volt nehezebb az SMS Habsburg osztálynál.

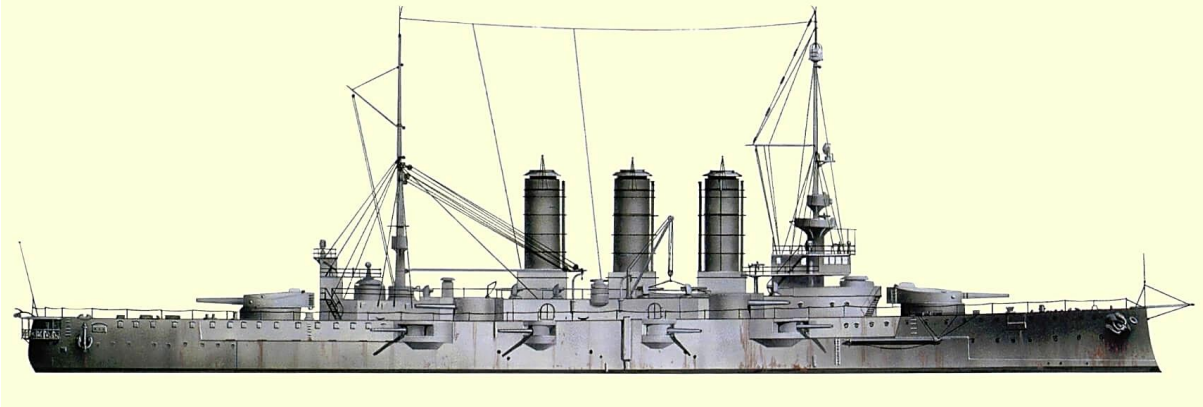
²⁶¹⁸ http://www.navweaps.com/Weapons/WNBR_1-5pounder_m1.php

²⁶¹⁹ Bak József, Csonkaréti Károly, Lévai Gábor, Sárhidai Gyula: Hadihajók típuskönyv, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984

²⁶²⁰ [http://dreadnoughtproject.org/tfs/index.php/S.M.S._Erzherzog_Ferdinand_\(1905\)](http://dreadnoughtproject.org/tfs/index.php/S.M.S._Erzherzog_Ferdinand_(1905))

²⁶²¹ http://www.shipmodell.com/index_files/SHIPMODELL_SMS_ERCHERZOG_FERDINAND_MAX.htm

S.M.S. Erzherzog Ferdinand Max

2622

Az Osztrák-Magyar Monarchia hajóinak történetét nehéz összeállítani.

Dr. Balogh Tamás a TIT Hajózástörténeti, -Modellező és Hagyományörző Egyesület vezetője egy írásban leírta, hogy az egyesület tulajdonában lévő adatok alapján, a flotta éves tevékenységéről készült jelentésekben nem talált egyetlen olyan időpontot sem, amiben a két hajóosztály (Radetzky, Erzherzog) minden hajója együtt, egy helyen, egy időben tartózkodott volna. **Ez azonban a jelentések hiányosságaira is visszavezethető. Ezek ugyanis nem egy hajónapló részletességével tárgyalták az eseményeket, hanem a parlamenti képviselők számára készült összefoglalókból lettek összeírva.**²⁶²³ Tehát, még a kutatók is csak felületes jelentésekkel tudnak dolgozni, egy-egy hajó története kapcsán.

A Monarchia hadihajói a partvédelmi doktrínához igazodó olívszöld, más néven **"Montecuccolin"** rejtőszínt viselték, amely 1913 decemberéig volt használatban. Ezután felváltotta a nyílt tengeri világos szürkés-kék felfestés amit **"Hausblau"**-nak hívták.²⁶²⁴

1904

„A tengerészet költségvetése. Bécs, február 5. (Kiküldött tudósítónktól.) A tengerészeti albizottság holnapi ülése elé a haditengerészet nem lép nagyon emelkedett budgettel (költségvetéssel). Rendes szükségletre 1904-ik évre a haditengerészet 39/1 millió koronát kér megszavaztatni, vagyis négy és fél millióval többet, mint a múlt évben: rendkívüli szükségletekre 10 és fél millió koronát, vagyis három és fél millióval kevesebbet, mint a múlt esztendőben. A tengerészet összes követelése 50 millió, vagyis egymillióval több, mint a múlt esztendőben. A rendes szükségletből háromnegyed millióval többet fordítanak új hajók építésére, mint a múlt esztendőben, egy félmilliót pedig matrózok létszámának emelésére. A hajóépítésre szánt összegből kétmilliókétszáz ezer koronát fordítanak egy új, 16 ezer tonnás vérteshajó építésére, mely a kimustrálandó «Novara» hajó pótlására szolgál. Az új vérteshajó építése összesen 17 és fél millió korona lesz. Ennek a hajónak Erzherzog Ferdinand Max lesz a neve, Miksa mexikói császár emlékére. A fentemlített kétmilliókétszáz ezer korona az építési költség első részlete. A többi a következő három évben fogják kérni. A rendkívüli szükségletből három és félmillió koronát fognak hajóépítésre fordítani, egy félmilliót a pólai kikötőben eszközrendő építésre és 60.000 koronát két Marconi-féle táviró berendezésére. 1900 óta a rendes költségvetés terhére az Erzherzog Ferdinand Max hajón kívül vízrebocsátották az A-jegyű Erzherzog Kari vérteshajót, amelynek 10.600 tonna az űrtartalma, vízre fognak továbbá bocsátani egy másik hasonló típusú vérteshajót, amelyet Erzherzog Friedrich névre fognak keresztelni. Ezenkívül ugyancsak a rendes költségvetés terhére épül az E-jegyű cirkáló kishajó. A rendkívüli szükségletek terhére építették a «Habsburg»-ot. E típusra épül még az Árpád és a Battenberg, egyenkint tizenkét és félmillió korona költséggel. Készülőfélben van a rendkívüli

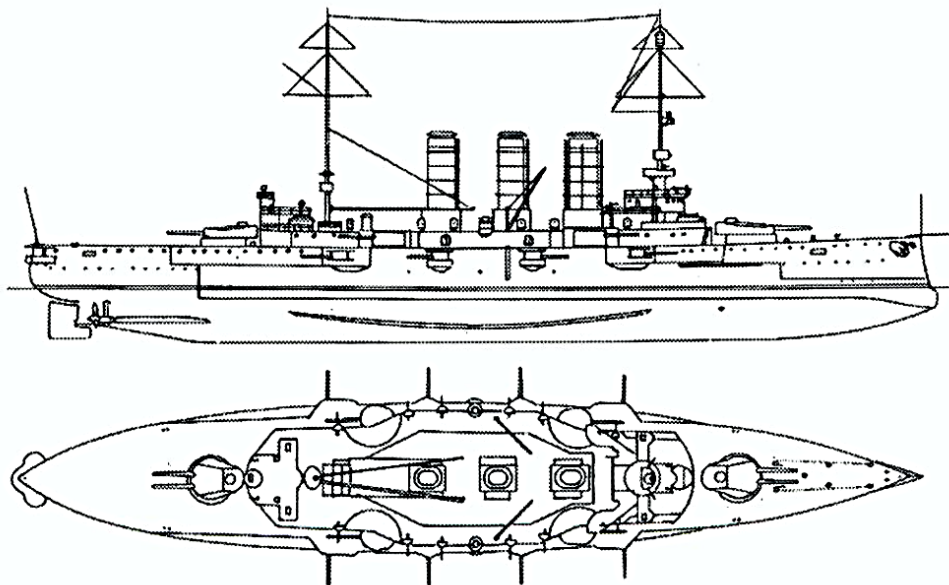
²⁶²² https://www.shipmodell.com/index_files/SHIPMODELL_SMS_ERZHERZOG_FERDINAND_MAX.htm

²⁶²³ https://combatant.blog.hu/2021/01/24/hadihajo_spotting_tobb_mint_110_ev_tavlatabol

²⁶²⁴ https://combatant.blog.hu/2021/01/24/hadihajo_spotting_tobb_mint_110_ev_tavlatabol

költségvetés terhére két dunai monitor és őrnaszád. Ezek összes költsége 3.500.000 korona. A rendkívüli fegyverkezés terhére esik 6 millió korona kiadás, amelynek legnagyobb része ágyukra kell. Csak igen keveset költenek torpedókra. A tavalyi 233,1 millió óriási szükségletből alig ötmillió korona jutott a magyar iparra. Ebből a legnagyobb részt a Danubiusgyárban megrendelt két dunai monitor emésztette föl, amelyek összes költsége 30 millió körömi, 800.000 koronás rátában. A fiumei Lazarus-gyár csupán kisebb bárkákat és tűzoltóhajókat szállított a haditengerészetnek, aránylag csekély értékben. Majdnem semmi rendelést nem kapott a magyar ipar villamos gépek, kazánok, hajóvérték, hajópáncélok, öntöttacél, vértlemezt és lövedékekből, noha ezekben teljesen versenyképes. Valamivel nagyobb összeg jutott azonban a kőszénszállításból annak a révén, hogy a pécsi és moravicai bányákból is vásároltak széntéglákat. Hogy mekkora az aránytalanság az osztrák bányákkal szemben, mutatja az, hogy a morvaországi bánya egymaga több szenet szállít a haditengerészetnek, mint az összes magyar bányák együtt véve. 1329 tiszt közül 152 magyar, 53 horvát. A legénységből, amelynek létszáma 7000, csak 819 magyar. Jellemző adat, hogy a tengerészeti akadémián fölállított, magyarnyelvű kurzusnak összesen 14 hallgatója volt akik közül 13 magyar honos és egy osztrák. Az akadémia hallgatóinak száma 135.”²⁶²⁵

„Spaun parancsnokságának hét éve alatt készült el a HABSBURG-osztály három egysége (a névadón kívül az SMS BABENBERG és az SMS ÁRPÁD). Noha ezeknél a hajóknál is a gyengébb (240 mm-es) főtüzérséget alkalmazták, sőt még a csőszám is háromra csökkent, a nagyobb méretek (8800 tonnás maximális vízkiszorítás) lehetővé tették a 150 mm-es közepes tüzérség csőszámának tizenkettőre emelését. Javult a tengerállóság, erősödött a páncélzat, és nőtt a csúcssebesség, illetve a hatótávolság is. Spaun lemondásához nem kis részben a következő sorhajók, az ERZHERZOG-osztály (SMS ERZHERZOG KARL, SMS ERZHERZOG FRIEDRICH és SMS ERZHERZOG FERDINAND MAX) megrendelése és befejezése körüli viták vezettek. A részben ezeknek a hajóknak a megépítésére 1904-ben megszavazott 121,5 millió koronás rendkívüli hitelt ugyanis a hadügyminiszter nagyjából huszonöt millió koronás részletekben le akarta vonatni a haditengerészet évi rendes költségvetéséből. Spaun belefáradt a pénzügyi forrásokért a politikusokkal és a hadsereggel szemben folytatott folyamatos - esetenként pedig reménytelennek tűnő - küzdelembe, és 1904 októberében lemondott posztjáról.”²⁶²⁶

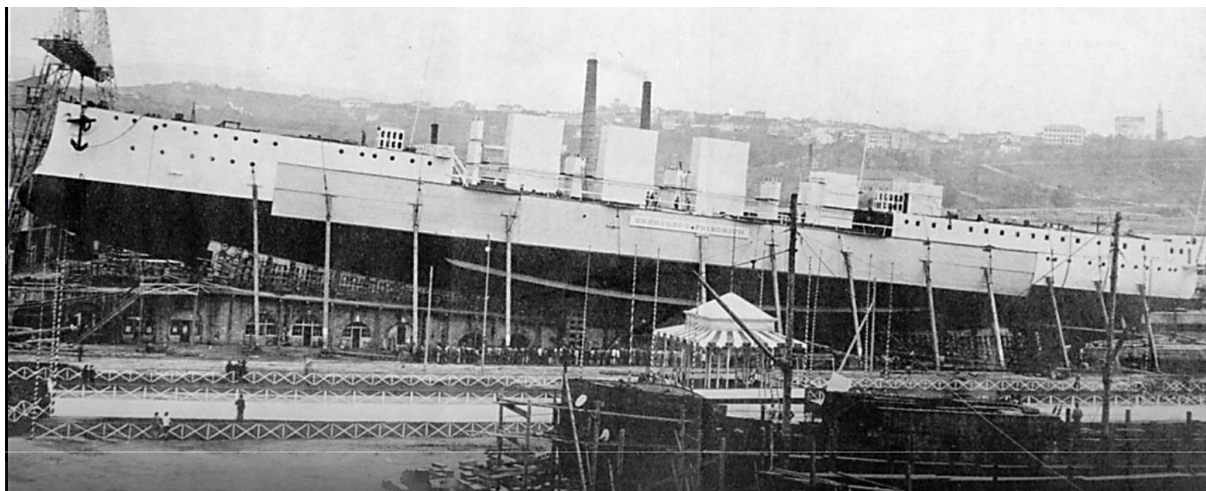

²⁶²⁵ Pesti Napló, 55. évfolyam, 1904-02-06 / 37. szám

²⁶²⁶ Kaiser Ferenc: A Császári és Királyi Haditengerészet „csatahajói” az első világháborúba, Aetas, 2014 (29. évfolyam) 2014 / 3. szám / TANULMÁNY /

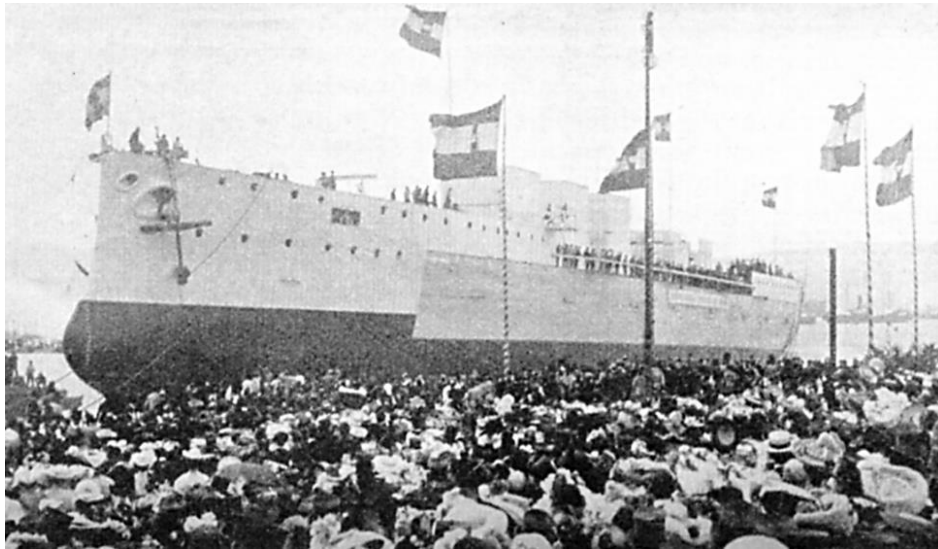
1905

„A Ferdinand Max hadihajó vízrebocsátása. Triesztből táviratozzák, hogy a Stabilimento Tecnico Triestino Szent Márk hajóműhelyében tegnap bocsátották vízre a szokott ünnepek keretében a Ferdinand Max főhercegről elnevezett új hadihajót. A felavatást a szokásos szertartásokkal **Mária Jozefa főhercegnő** végezte, ki a Pelikánon valamivel 10 óra után érkezett a hajógyárba, hol a **Montecuccoli gróf tengernagy, tengerészeti parancsnok** és az ünnepségre érkezett többi méltóság üdvözölte. A szépen feldíszített udvari sátorban, hol a főhercegnő vízrebocsátás előtt és azután cerelet tartott, összegyűltek a díszvendégek, köztük **Call, Rosei és Bouquoy miniszterek. Vetter gróf képviselőházi elnök** több képviselővel, úgyszintén több magyar országgyűlési képviselő is, valamint a helyi hatóságok fejei, az ipar és kereskedelem kiváló képviselői. Montecuccoli tengernagy, a haditengerészet parancsnoka, a következő beszédet intezte Mária Jozefa főhercegnőhöz: — Örömteli, emelkedett hangulatban üdvözöljük a mai napot, a melyen, hála legkegyelmesebb hadurunknak a hajóhad kiépítése iránt való gondoskodásának és köszönet a monarchia népes áldozatkészségének, egy új csatahajó kerül elemébe. Ez a hajó harmadik erős egysége jelenleg legerősebb hadosztályunknak. A történelem méltatásában ő felsége kegyesen elrendelni méltóztatott, hogy a hajó az »Erzherzog Ferdinand Max« nevet viselje. A haditengerészetnek ez a név mindig emlékezetébe idézi dicsőséges hagyományait. Császári és királyi felséged legkegyelmesebben el méltóztatott vállalni a felavatói tisztet, miért is a haditengerészetnek legalázatosabb köszönetét szabadjon felségednek tolmácsolnom. És arra kérem felségedet, hogy hajtsa végre a felavatás szertartását. Mária Jozefa főhercegnő a következőket felelte : — Legnagyobb örömömré szolgál, hogy ő felsége felhatalmazásával felavathatom az új csatahajót. Annál jobban boldogít e körülmény, mert a hajó bátor haditengerészetünk minden nagyért és szépért lelkesedő újjászervezőjének nevét viseli. Vajda e hatalmas hajó a főherceg szellemében, ki mindig lelkesedett Ausztria- Magyarország nagyságáért és a kinek nevét viseli, háborúban és békében becsülettel viselné zászlaját és hozzájárulna a haza dicsőségéhez és fényéhez. E szavak után a főhercegnő megnyomta a »felavatás« felírású billentyűt e szavak kíséretében: »Ezennel ő felsége parancsára Erzherzog Ferdinand Max-nak nevezlek el«. Majd pedig megnyomta a »vízrebocsátás« billentyűjét, a következő szavak kíséretében: »Ereszkedj le a vizekre és Isten védjen meg mindenütt».²⁶²⁷

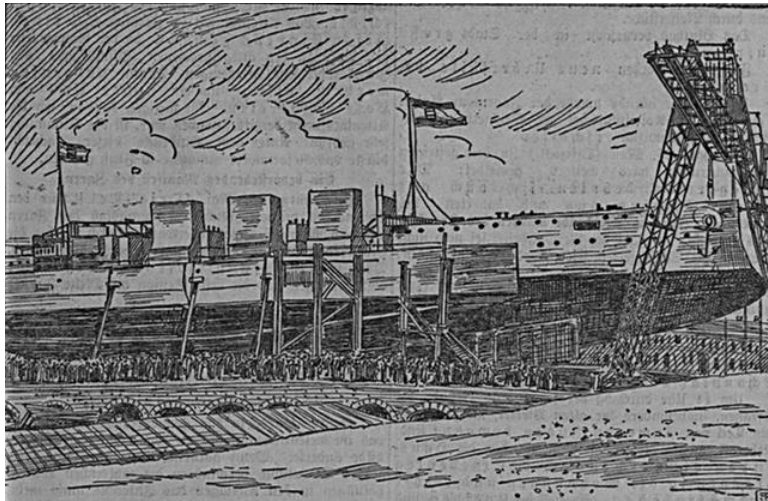

A hajó a vízrebocsátás előtt

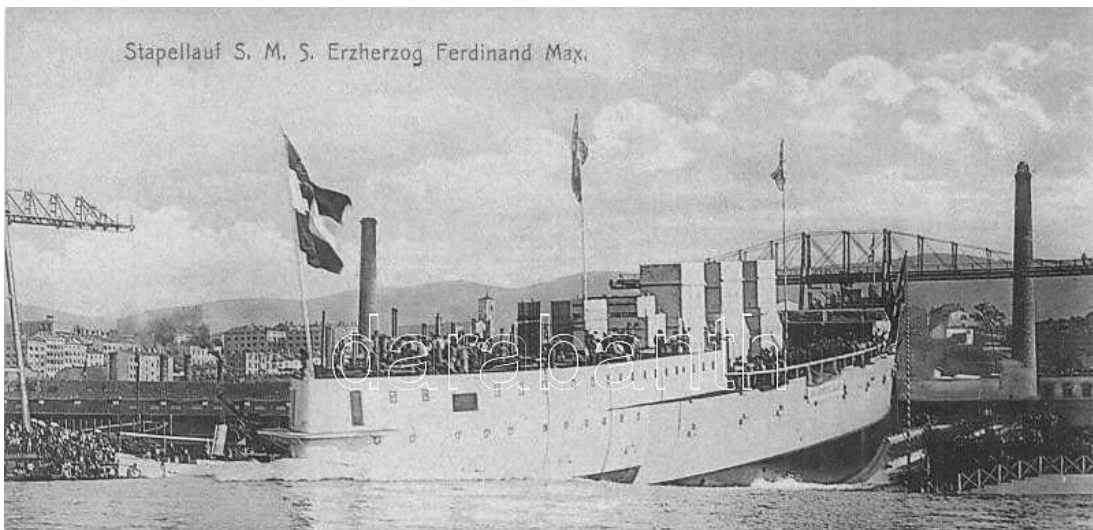
²⁶²⁷ Magyar Nemzet, 1905. május (24. évfolyam, 107-131. szám) 1905-05-23 / 124. szám
Az Ujság, 3. évfolyam, 1905-05-23 / 143. szám

A hajó vízrebocsátása²⁶²⁸

2629

2630

²⁶²⁸ <https://war-book.ru/bronenostsy-tipa-erherzog-karl/>

²⁶²⁹ Illustrierte Kronen Zeitung, Mai 1905-05-26

²⁶³⁰ <https://www.mutargy.com/konyv-papirregiseg/az-sms-erzherzog-ferdinand-max-osztrak-magyar-haditengereszt-erzherzog-karl-osztalyu-pre-dreadnought-csatahajojanak-linienschiffe-vizre-bocsatas-a-k-u-k-kriegsmarine-stapellauf-sms-erzherzog-ferdinand-max-austro-hungarian-navy-ship>

A hajót Paul Urednicek haditengerészeti pap áldotta meg.²⁶³¹

A vízrebocsátásnál jelen volt Ritter von Pietruski századparancsnok, Franziska Hohenlohe hercegnő, Linda von Sandrinelli, Marie Schwarz, Marie von Jedina, Helene Stürgkh és Marie von Hütterottot grófnő, valamint a Stabilimento tecnico Triestino elnökét, Ritter von Hütterottot az igazgatótanács egészével.²⁶³²

A magyar képviselőház tagjai közül jelen voltak: Nyáry Béla, Bittó Dénes, Pogány Lajos, Ruszka István és Pap Cs. István országos képviselők, akiket nagy előzékenységgel fogadtak.²⁶³³

A hajó építésén átlagosan 2662 munkást foglalkoztattak, akiknek 1904-ben 300 munkanapra 2 955 026 Korona 95 fillér órabért fizettek.²⁶³⁴ Lehet, hogy ez a munkásszám 1904-ben a SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max, SMS St. George és a Tátra gőzös építésén dolgozott együttvéve.

A hajót körülvevő nemzetiségi viszályra egy példa a magyar országgyűlésből. „Az elnök jelenti továbbá, hogy a haditengerészet parancsnoka meghívta a Házat az Erzherzog Ferdinand Max nevű új hadihajó vízre bocsátási ünnepére. Rátkay közbeszól: Milyen nyelven van a meghívó? Az elnök feleli: — Természetesen magyarul különben el sem fogadtam volna. (Helyeslés a szélső balon.)²⁶³⁵

1906

Részlet egy újságcikkből: „...ő kezdte meg azt az újítást, hogy minden újonan épült osztag (három hajóból állanak) egyik hajójának magyar nevet adott, illetőleg ajánlatára őfelsége megengedte, hogy ezt tehesse, így az Aspern-féle osztag egyik hajója Szigetvár nevet nyert, a Monark-féle osztag egyik hajója Budapest, a Habsburg-osztagé pedig Árpád. Már a legújabb osztagoknál ez elmaradt, vajjon visszafejlődése ez? Mert hiszen tudomra Ferdinand Max főherceg nevéhez semmi haditény sincs csatolva, tehát az Erzherzog Karl és Erzherzog Friedrich mellé nagyon megállhatott volna például a kereszténység hőse, Hunyadi János neve, jelezvén egyszermind a külföld előtt is, hogy ez a haditengerészet nem csupán osztrák, hanem magyar is. Vagy csak a pénzünket akarják és legényeinket?”²⁶³⁶

„Épülő hadihajók. A magyar-osztrák haditengerészet számára jelenleg mintegy 11 hajó áll építés alatt és pedig az Erzherzog Ferdinand Max hadihajó tízezer tonna tartalommal, négy torpedó zúzó egyenként 400 tonna tartalommal és 5 torpedóhajó egyenként 200 tonna tartalommal. Az Erzherzog Ferdinand Max csatahajó és az Uhlan torpedóhajó kivételével a többi hajó még mind a gyárban van. A csatahajó, mely a Stabilimento Tecnico Triestino hajógyárban épül, már egy esztendő óta a kikötőben áll és csak ez esztendő végén csatlakozik a hajóhadhoz. Hajóhadunk a jövő évben tehát már négy régi típusú csatahajóból, három egyenként 8000 tonna tartalmú pánfélhajóból és három 10.000 tonnás csatahajóból fog állást, de még ekkor is mintegy 14—16 ezer tonna tartalommal fognak a külföldiek mögött maradni. Érdekes, hogy az újonnan épült csatahajó fedélzetén egy teljesen felszerelt modern pékműhely van, amelyen naponkint friss kenyérral és süteménnyel fogja hajó legénységét ellátni. A torpedózúzó és a torpedók angol mintára készülnek.”²⁶³⁷

1906-ban az Erzherzog hajóosztályt a kor leggyorsabb csatahajóinak tartották.²⁶³⁸

1906 júniusban az „Arzduke Ferdinand Max” lőszerére és a flotta hajóinak lőszerkiegészítésére 1 000 090 korona lett engedélyezve.²⁶³⁹

²⁶³¹ Illustrierte Kronen Zeitung, Mai 1905-05-26

²⁶³² Sport und Salon, Januar-Juni 1905-05-27

²⁶³³ Alkotmány, 10. évfolyam, 1905-05-23 / 123. szám

²⁶³⁴ Grazer Tagblatt, April 1905-04-09

²⁶³⁵ Székely Lapok, 45. évfolyam, 1905-04-06 / 79. szám

²⁶³⁶ Budapesti Hírlap, 1906. június (26. évfolyam, 149-177. szám) 1906-06-16 / 163. szám

²⁶³⁷ Pécsi Közlöny, 14. évfolyam, 1906-09-14 / 209. szám

²⁶³⁸ Neues Wiener Journal, Januar 1906-01-28

²⁶³⁹ Neues Wiener Journal, Juni 1906-06-10

1907

1907.04.24-én Triesztben a hajót felkereste Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter.²⁶⁴⁰

1907.04.26-án indul Polába a hajó.²⁶⁴¹

1907.06.08-án Triesztben befejezte a próbaútjait.

„Az „Erzherzog Ferdinand Max” 20,76 csomós átlagsebességet ért el teljes gözzel, átlagosan 18 600 lóerős motorteljesítménnyel, ami a szerződéses 19,25 csomós 14 000 lóerős sebességhez képest egy teljes többletsebességet eredményez, 11% csomó többletsebességgel.”²⁶⁴²

„(A közös haditengerészet új csatahajója.) Január elején állítják „szolgálatba” haditengerészetünk új csatahajóját, amely az egykori tengernagyról és boldogtalan véget ért Miksa császárról „Erzherzog Ferdinand Max” nevet kapott. Az új hajó az „Erzherzog Karl” és „Erzherzog Friedrich” osztályba, az úgynevezett főherceg osztályba tartozik és ezekkel együtt haditengerészetünk legnehezebb flottáját képezi. A három hajó mindegyike 119 méter hosszú, 22 méter széles, gyorsaságuk óránként mintegy 35 kilométer. Páncéluk vastag 34 ágyút hordanak. Az „Erzherzog Ferdinand Max” tisztikara és legénysége 730 emberből áll és minthogy a haditengerészet évi újonc kontingense nem nagyobb 2800 embernél, a csatahajókon levő létszám csak azért lehet ekkora, mert két másik hajó, a „Babenberg” és az „Aspem” az első tartalékba került. Ennek az első tartaléknak hajóit három nap alatt harcképesé lehet tenni. Béke idején különben összes hadihajóik az első tartalékba vannak sorozva. A többi nagyhatalom csatahajói kétségkívül nagyobbak a mieinknél és felszerelésük is kiválóbb, de azért az „Erzherzog Ferdinand Max” mégis jelentékenyen erősíti hadiflottánkat. Minthogy pedig háború esetén a partvédelem legbiztosabb módja a támadás, szükséges lesz még több hajót építeni. Azok, amelyeknek építéséhez most fogtak hozzá, csak 1911-ben lesznek készen, mert legalább három évig tart rajtuk a munka. Az utóbbi időben főleg Németország, Franciaország, Olaszország, Anglia, Görögország és Északamerika láttak hozzá, hogy tengeri haderejüket új hajókkal növeljék.”²⁶⁴³

1907-ben az »Erzherzog Ferdinand Max« vérteshajó lőszerére és a flotta hajós lőszerének kiegészítésére, továbbá torpedókra 1.000.000 »²⁶⁴⁴

1907.12.08-án szentelték fel a hajót.²⁶⁴⁵

1907.12.21-én a Téli Hajóraj tagja az „Erzherzog Kari” (az osztagparancsnok zászlóshajója, Rear Admiral v. Ziegler), „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” „St. Georg, "Uskoke" torpedóvadász és a csónakok: "Wal" Seal", "Dolphin", "Cobra", "Boa", "Kygio", "Marava", "Rabe", "Shrike" és "Magpie".²⁶⁴⁶

1908

1908.01.04-én az iskolakötelék tagja.²⁶⁴⁷

1908.01.15-én az Osztrák Haditengerészeti Bizottság és a Magyar Haditengerészeti Bizottság tagjai keresték fel Triesztben.²⁶⁴⁸ „A Ferdinánd Max hajó megtekintésénél a magyar delegátusok konstatálták, hogy a dinamógépek, a gőzkormány és a hadihajó daru gépei a magyar iparnak készítményei, valamint megállapították azt, hogy az új póthajó tizenhat tonnás öntött acélzúzó Resicában készültek.”²⁶⁴⁹

Ekkor a Téli Flotta tagja.²⁶⁵⁰ Az SMS Erzherzog Ferdinand Max a magyar küldötteket vette a fedélzetére. A hajók elhajóztak Grado tengerpartja elé és különböző manővereket hajtottak végre a

²⁶⁴⁰ Innsbrucker Nachrichten, April 1907-04-25

²⁶⁴¹ Neues Wiener Journal, April 1907-04-25

²⁶⁴² Grazer Tagblatt, August 1907-08-13

²⁶⁴³ Pesti Hírlap, 29. évfolyam, 1907-12-06 / 289. szám

²⁶⁴⁴ Budapesti Közlöny, 44. évfolyam, 1910-11-27 / 272. szám

²⁶⁴⁵ Magyarország, 14. évfolyam, 1907-11-29 / 283. szám

²⁶⁴⁶ Neues Wiener Journal, Dezember 1907-12-21

²⁶⁴⁷ Sport und Salon, Januar-Juni 1908-01-04

²⁶⁴⁸ Grazer Tagblatt, Januar 1908-01-16

Das interessante Blatt, Januar-Juni 1908-01-30

²⁶⁴⁹ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-01-17 / 15. szám

²⁶⁵⁰ Grazer Tagblatt, Januar 1908-01-14

küldöttek nagy meglepetésére.²⁶⁵¹ Amagyar tagból áll. A hajókon felkeresik Parenzót, Pólát és Fiumét. 38 osztrák és 21 magyar küldött volt jelen.²⁶⁵² Parenzónál a flotta hadgyakorlatot tartott.²⁶⁵³

1908.01.23-án az újság már jelezte, hogy a flotta több egysége hosszabb külföldi útra készül.²⁶⁵⁴

1908.02.12-i hír:” Bécsből jelentik nekünk: A magyarosztrák hajóhadnak egy része Ziegler ellentengernagy vezetésével március elején nyolc heti utat fog tenni a Földközi tengeren s **Máltát, Kartagénát, Gibraltárt, Algírt és Bizertát** fogja érinteni. Ez a hajóraj az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich és Erzherzog Ferdinand Max csatahajókból és két torpedóhajóból fog állni. Egy kisebb hajóraj Höhnl sorhajókapitány vezetésével a dalmát vizeken fog cirkálni.”²⁶⁵⁵

„Ez az első eset hogy az új nehéz csatahajókból álló osztály külföldre megy. Mindegyik csatahajó 10.600 tonna tartalmú és egyenkint négy 24, valamint tizenkét 19 centiméteres ágyúval és huszonnyolc könnyű ágyúval van felszerelve. Az út célja az osztrák-magyar hadilobogótt a külföldön bemutatni és a tisztikart s legénységet gyakorolni.”²⁶⁵⁶

A Ziegler admirális vezette kötelék **Kadixot** is felkeresi. ²⁶⁵⁷

1908.02.15-én a parancsnoka Artur Freiherr Bourguignon v. Baumberg sorhajókapitány.

Hadügyministerium. B) Haditengerészet. A) Az 1908. évi kezelési időszak végéig:

a) az egyszeri rendkívüli szükséglet részquotáiban kért részleteket illetően: a rendes (ezelőtt rendkívüli) szükséglet VII. címéhez: az 1905. évre lőszerkiegészítésre és torpedókra 5,000.000 K az 1906. évre az »Erzherzog Ferdinand Max« vérteshajó lőszerére és a flotta hajói lőszerének kiegészítésére 1,000.000 » az 1907. évre az »Erzherzog Ferdinand Max« vérteshajó lőszerére és a flotta hajói lőszerének kiegészítésére, továbbá torpedókra 1.000.000 »²⁶⁵⁸

A rendkívüli szükséglet VII-ik címéhez engedélyezett hajók lőszerére 872.321 » 58 » korona az »Erzherzog Ferdinand Max« vérteshajó lőszerére és a flotta hajói lőszerének kiegészítésére 1,000.000 » korona.²⁶⁵⁹

1908.02.28-i hír:” Pólából írják nekünk: Az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max csatahajókból, Uskoke és Scharfschütze torpedó hajóból, Ziegler Lucian ellentengernagy parancsnoksága alatt álló hajóraj e hó végén **nyolc hétre a középtengerre indul**. A hajóraj **Máltában, Kartagénában, Gibraltárban, Algírban és Bizertában** fog kikötni. Máltában a katonai és tengerészeti hatóság a flotta tiszteletére március másodikán nagy ünnepséget rendez. A szolgálatban álló flotta többi hajója a Sankt Georg, Pelikán, Aspern, Babenberg és Zenta csatahajó és czirkáló, s a törpedó flotta Höhnel sorhajó kapitány vezetésével a dalmát és istriai vizekben végez gyakorlatot.”²⁶⁶⁰ A flotta Kadix (Cadíz) felkeresését is tervezi.²⁶⁶¹

1908.03.07-i hír: „az „Erzherzog Karl” zászlóshajó (Lucian v. Ziegler ellentengernagy, századparancsnok, Richard Ritter v. Kohen sorkapitány hajója, hajóparancsnok) áll, az „Erzherzog Friedrich” toronyhajókból, ill. "Erzherzog Ferdinand Max", valamint két torpedójármű múlt szombaton megkezdte nemzetközi útját. Első úticéljuk Málta volt. Ide 1908.03.03-án futottak be.”²⁶⁶² Ott az ellentengernagy v. Ziegler és a rangidős tisztek kedden vacsoráztak Sir Charles Drury admirálisnál. Szerdán déjeuier volt a „Erzherzog Karl” csatahajón, amelyre az ellentengernagy meghívta Battenberg

²⁶⁵¹ Pester Lloyd, Jahrgang 55, nr. 1908-01-16 / nr. 14

²⁶⁵² Allgemeiner Tiroler Anzeiger, Januar 1908-01-17

²⁶⁵³ Róna Lajos: Harminc év az újságíró-pályán békében, háboruban, forradalomban 2. (Budapest, 1930) VIII. Barabás Béla

²⁶⁵⁴ Innsbrucker Nachrichten, Januar 1908-01-23

²⁶⁵⁵ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-02-12 / 38. szám

²⁶⁵⁶ Magyarország, 15. évfolyam, 1908-01-24 / 21. szám

²⁶⁵⁷ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-02-19 / 44. szám

²⁶⁵⁸ Budapesti Közlöny, 42. évfolyam, 1908-11-25 / 271. szám

²⁶⁵⁹ Budapesti Közlöny, 42. évfolyam, 1908-11-25 / 271. szám

²⁶⁶⁰ Magyarország, 15. évfolyam, 1908-02-28 / 52. szám

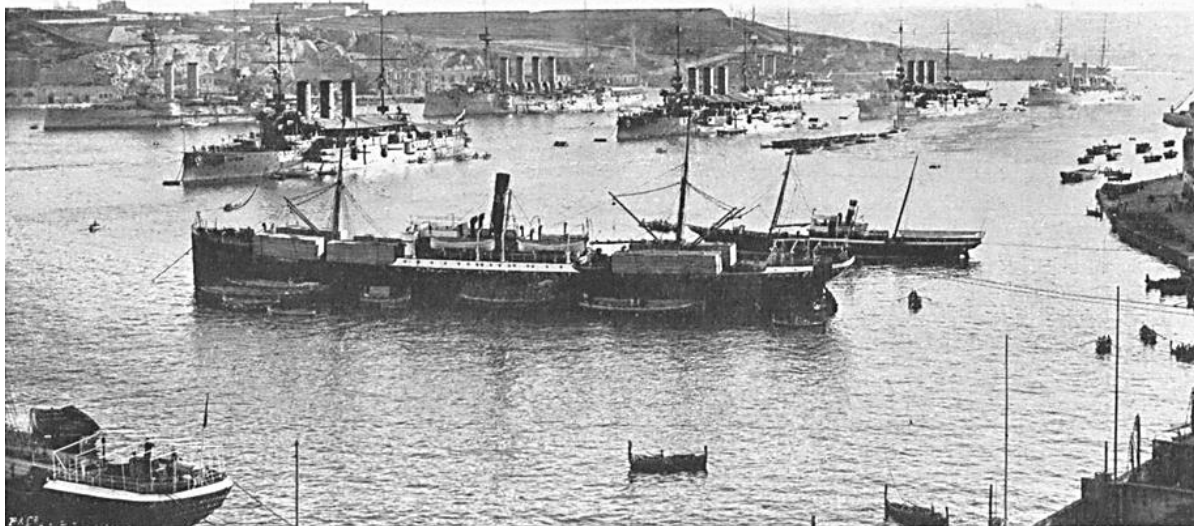
²⁶⁶¹ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-02-19 / 44. szám

²⁶⁶² Grazer Volksblatt, März 1908-03-04

hercegnőjét, a kormányzót és feleségét, Sir Charles Drury admirálist és feleségét. Este a kormányzó vacsorát adott tisztjeink tiszteletére.”²⁶⁶³ 1908.03.05-én Máltán voltak a hajók.²⁶⁶⁴

1908 márciusában az osztrák-magyar század felkereste **Barcelonát**, majd tovább ment **Gibraltárba**, ahol hat napot időzött. Innen a három „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” csatahajó **Tangerbe** mennek, míg az „Uskoke” és „Sharpshooter” torpedójárművek Malagába hajóznak.²⁶⁶⁵

A kötelék 1908.03.03-án futott be **Málta** kikötőjébe.²⁶⁶⁶ Máltán 1908.03.06-án a nagyközönség felkereshette a magyar hadihajókat.²⁶⁶⁷

*'Arzduke Karl' 'Arzduke Friedrich', 'Archduke Ferdinand Max', illetve a háttérben balról jobbra az angol HMS Queen és a HMS Bacchant és a HMS Formitable*²⁶⁶⁸

1908.04.07-i hír:” **Tangerből** (Marokkó) sürgönyzik lapunknak, hogy a Ziemer ellentengernagy parancsnoksága alatt álló magyar-osztrák hajóhadosztály három csatahajója, »Erzherzog Karl«, »Erzherzog Ferdinand Max« és »Erzherzog Friedrich« földközi tengeri útjában szerdán 1908.03.25-én (szerdán) a kötelék Tangerbe érkezett és három napon át horgonyzott az ottani öbölben. A zászlóshajó úgy a szárazfölddel, mint a kikötőben veszteglő francia és spanyol hadihajókkal a szokásos üdvövéseket váltotta, majd a szárazföldre jött az admirális és előbb Koziembrodski-Bolesta Lipót gróf magyar-osztrák követnél tett látogatást, majd a követ társaságában felkereste Mohammed El Torrest, a szultán diplomáciai képviselőjét és az idegen követeket..... Tangerből 1908.03.27-én **Malagába** hajózott. Malagába 1908.03.28-án futott be.²⁶⁶⁹ ...Algírból sürgönyzik lapunknak, hogy a magyar és osztrák hajóhadosztály tegnap (1908.04.06) reggel Malagából odaérkezett.²⁶⁷⁰

1908.04.24-i híradás:” Az osztrák-magyar hajóraj, amint **Bisertából** jelentik, tegnap útnak indult **Korfuba**, ahova holnap fog megérkezni. Amikor a flotta a kikötőbe befut, az Erzherzog Karl zászlóshajón a német lobogó fog lengeni és huszonegy lövéssel fogja az Achilleon ormára felvont császárlobogót üdvözölni. A hajóraj, amelyet Ziegler Lucian ellentengernagy vezényel, az, Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich és Erzherzog Ferdinand Max toronyhajókból áll és két napig marad Korfuban.

„²⁶⁷¹

²⁶⁶³ Sport und Salon, Januar-Juni 1908-03-07

²⁶⁶⁴ Grazer Volksblatt, März 1908-03-06

²⁶⁶⁵ Sport und Salon, Januar-Juni 1908-03-28

²⁶⁶⁶ Grazer Volksblatt, März 1908-03-04

²⁶⁶⁷ Grazer Volksblatt, März 1908-03-06

²⁶⁶⁸ Sport und Salon, Januar-Juni 1908-03-28

²⁶⁶⁹ Grazer Volksblatt, März 1908-03-30

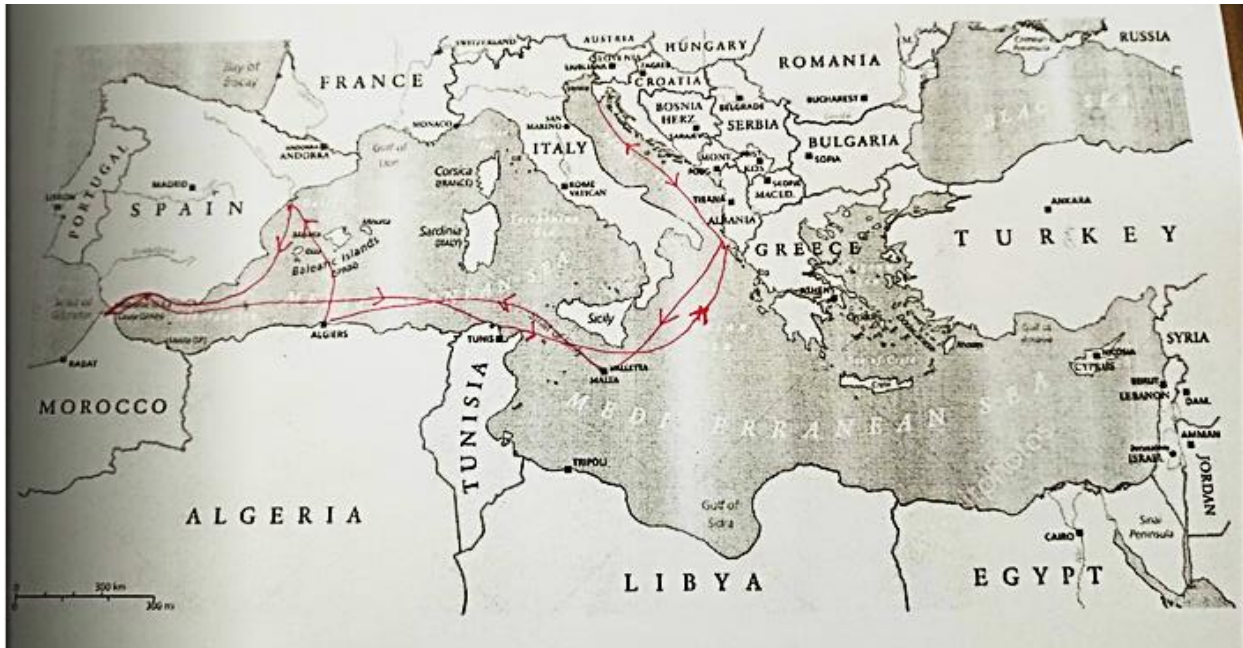
²⁶⁷⁰ Az Ujság, 6. évfolyam, 1908-04-07 / 85. szám

Innsbrucker Nachrichten, März 1908-03-26

Neues Wiener Journal, April 1908-04-07

²⁶⁷¹ Pesti Hírlap, 30. évfolyam, 1908-04-25 / 101. szám

A hajóraj 1908-as ismert útvonala: Málta (03.03-06), Algír- Barcelona (március)-Cartagena - Gibraltár (március)-Tanger (03.25)- Malaga (03.27)-Biseria (04.24)- Korfu (04.25-26)-Pola
 Nem tudom, hogy Malaga és Biseria között közel egy hónapig merre volt a flottakötélék.

A hajóraj feltételezett útvonala a Földközi-tenger nyugati medencéjében

1908.05.06-án (valójában 7-én) Vilmos császár Pólába érkezett. A császárt a Monarchia hajói fogadták: „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzherzog Ferdinand Max” csatahajók, a „St. Georg” és a „Wildfang”, „Scharffhügel”, „Uskoke” torpedócsónakok, a „Wal”, „Seehund”, „Dolphin”, „Kobra”, „Boa”, „Kipyo” tengeri torpedócsónakok, a „Monarch”, „Wien”, Budapest partvédők, a „Kaiser Karl VI” páncélcirkáló és számos kisebb hajóegység.²⁶⁷²

1908 májusában az Az „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” hajókból álló „Erzherzog” osztályt meglátogatta Vilmos német császár. A császár elmondta, hogy ezek a mindössze 10 600 tonnát kiszorító hajók 210 milliméteres övpáncélt és 246 milliméter toronypáncélt kaptak, valamint 4 db 24 centiméteres, és 12 db 19 centiméter löveget, valamint 12x7 és 6x47 centiméteres lövegeket, továbbá 8 mm géppuskákat hordoznak, és 20 csomó feletti sebességgel bírnak szinte egyenértékűek a csaknem 3900 tonnával nagyobb „Deutschland” osztállyal. A Deutschland osztály 13 191 tonna üresen, 19 csomó, 4 db 28 cm-es löveg, 14 db 17 cm-es löveg, 22 db 8,8 cm-es löveg, 6 db torpedócső, övpáncél 100-240 mm, fedélzet 40 mm, lövegtornyok 280 mm, barbettek 250 mm.²⁶⁷³

Szintén egyenértékűek a 12 625 tonnás „Vittorio Emanuele” amely egy időben épült velük. Ez a hajó 30,5 centiméteres lövegeket, és 12 x 20 centiméteres lövegeket hordoz, de velük az Erzherzog osztály egységei abszolút egyenértékűek, még akkor is, ha azok 24 centiméteres fő kaliberű lövegei a modern szabványok szerint túl kicsinek számítanak is. Ez a hajóosztály jellemzi azt az energikusabb szellemiséget, amely Spaun gróf tengernagy alatt érvényesült a haditengerészetben, és amely jó támogatóra talált a korábbi haditengerészeti parancsnok, Montecuccoli gróf tengernagy alatt.

A hajók gyengéje a 24 cm-es fő tüzérségük, amik hatásos lőtávolsága 8000 m. A hadihajók lőtávolsága hamarosan nőni fog, és ezért kicsik ezek a lövegek a jövőre való tekintetben. A Habsburg hajóosztály viszont már elavultnak minősítette a császár.²⁶⁷⁴

²⁶⁷² Reichspost, Mai 1908-05-01

Reichspost, Mai 1908-05-07

²⁶⁷³ https://en.wikipedia.org/wiki/Deutschland-class_battleship

²⁶⁷⁴ Reichspost, Oktober 1908-10-17

Ez az az időszak, amikor a haditengerészetek kísérleteznek a közel azonos lőtávolságú lövegekkel. A lissai győztes Erzherzog Ferdinand Max (I.)-re is 24 és 26 cm-es lövegeket szereltek. A Monarchia a 24 és 30,5 cm-es lövegeket preferálta, míg a németek a 28 cm-es és 30 cm-es lövegeket használták. Az angolok vezetékbe a 38 cm-es ágyúkat. A Skagerrak-i (Jütland-i) csatában (1916.06.01.) a német 28 cm-es lövegek harcképtelenné tették és kis híján elsüllyesztették az angol Warspite osztály csatahajóit, amiket 38 cm-es ágyúkkal szereltek fel.

A második világháborúban a Prinz Eugen nehézcirkáló 20 cm-es lövedéke a 356 mm-es ágyúkkal felszerelt Prince of Wales csatahajó lőszerraktárába csapódott és az angoloknak nagy szerencséje volt, hogy a német lövedék nem robbant fel.

Tehát, 1908-ban Vilmos német császár joggal mondhatta, hogy a 24, 28 és 30,5 cm-es lövegekkel felszerelt hadihajók, közel azonos értékűek. Ráadásul, ezen lövegek hatótávolsága is közel azonos volt. Az I. világháború elején a 24 cm-es lövegek, már 16 000 m-es lőtávval bírtak. Viszont, sok hajó tüzérségi lőtábláját csak 10 km-ig kalibrálták.

1908-ban egy román lap azt írja, hogy az SMS Erzherzog Ferdinand Max nem versenyképes az angol flotta legnagyobb egységeivel, például a Dreadnought-al.²⁶⁷⁵ De nem is ezek ellen épült.

1908.06.15-én állt szolgálatba a nyári hajóraj. Tagjai: Az elő hadosztály Ziegler Lucian ellentengernagy parancsnoksága alatt az Erzherzog Karl vezérlő zászlóshajóból, az Erzherzog Friedrich és Erzherzog Ferdinand Max nevű csatahajókból fog állani. A második hadosztályba Müller ellentengernagy parancsnoksága alatt a Budapest és Wien hajók tartoznak, élükön a Monarch zászlóshajóval. A harmadik hadosztály Kunsti ellentengernagy vezetésével a Sant Georg és Karl VI. csatahajókon kívül a torpedó flotillával kiegészítve vesz részt a nyári hadi gyakorlatokon. A flotta az isztriai partok mentén fog manőverezni, majd a dalmát tengeremlékre megy le, ahonnan augusztus folyamán néhány napra Fiuméba is ellátogat.²⁶⁷⁶

1908.07.20 körül Polában volt testvérhajóival együtt.²⁶⁷⁷

1908.07.29-én a kötelék már Fiumében volt. A nagy hajók a kikötőben horgonyoznak A torpedóflottát a belső kikötőben helyezték el.²⁶⁷⁸ A flotta 1908.08.03-ig marad Fiumében. A flottához tartoznak a következő hajók: az Erzherzog Karl vezérlőhajó, továbbá az Erzherzog Ferdinand Max, az Erzherzog Friedrich, a Budapest, a Wien, Monarch csatahajók, a Sankt Georg és a Kaiser Karl VI. elsőosztályú páncélosok, a Kaiserin Elisabeth második osztályú páncéloshajó, a Pelikán torpedó vezérhajó, a Lakroma hadiyacht és végül az egész torpedóflotilla, amely 12 torpedóhajóból és B naszádból áll.²⁶⁷⁹

1908.09.05-i hír: Montecuccoli admirális vezetésével hadgyakorlat kezdődik e hónap 15-én. Ebben az első nehézhadosztály vesz részt, az "Erzherzog Karl", "Erzherzog Ferdinand Max" és "Erzherzog Friedrich" és a második nehézhadosztály, amely a "Monarch" hadihajókból áll. „Wien” és „Budapest”, továbbá cirkálók és egyéb hadihajók.²⁶⁸⁰

1908.10.19-i hír: „Vasárnap Prisztánban a montenegrói lakosság viharosan tüntetett az osztrák-magyar konzulátus ellen. A tömeg kísérletet tett arra, hogy a konzulátus épületébe behatoljon és magát a konzult is fenyegette. Végre, amikor már nagyon kritikus volt a helyzet, a rendőrség segítségére sietett a konzulátusnak. A konzul kérésére a Theodosiában (valójában a cattarói Teodo-nál²⁶⁸¹) horgonyzó osztrák-magyar hajóraj az Erzherzog Ferdinand Max és Sant Georg páncélos hajókat hat torpedónaszáddal Antivárba (Montenegró) küldték. A hajókból egy különítmény szállott partra, amely a prisztáni konzulátust megszállotta.”²⁶⁸² Ekkor közel 2000 tengerészt tettek partra.²⁶⁸³

²⁶⁷⁵ Viitorul, octombrie Anul 2, nr. 1908-10-01 / nr. 322

²⁶⁷⁶ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-06-14 / 143. szám

²⁶⁷⁷ Sport und Salon, Juli-Dezember 1908-07-18

²⁶⁷⁸ Pester Lloyd, Jahrgang 55, nr. 1908-07-25 / 178. szám

²⁶⁷⁹ Pesti Hírlap, 30. évfolyam, 1908-07-25 / 178. szám

²⁶⁸⁰ Reichspost, September 1908-09-05

²⁶⁸¹ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-10-20 / 251. szám

²⁶⁸² Pesti Hírlap, 30. évfolyam, 1908-10-20 / 251. szám

²⁶⁸³ Pesti Napló, 59. évfolyam, 1908-10-21 / 252. szám

1908-ban a Hajdúböszörményi Református Polgári Iskola diákjai keresték fel a hajót Fiumében. „A magyar-osztrák flotta leghatalmasabb hajóját, az »Erzherzog Ferdinánd Max-ot választottuk. Gőzbárka szállított bennünket célunkhoz. A lebocsátott vaslépcsőn csakhamar a hajó fedélzetén voltunk, hol a legnagyobb előzékenységgel fogadtak bennünket. Három csoportra osztva, vezetőkkel ellátva bejártuk a hatalmas alkotmányt, az emberi ész egyik legesodásabb művét. Csoportunk vezetője egy budapesti illetőségű önkéntes volt. Megmutatta, megmagyarázta a hajó minden részét. Szinte elkábultunk a hallott óriási számoktól. A hajó 10.000 tonnás, 30 millió korona értékű, legénysége 850 emberből áll. Egész kis falu lakossága kitelne belőlök. A fedélzetről az alsóbb helyiségekbe mentünk, itt láttuk a tisztek kényelemmel, fenyűzéssel berendezett lakosztályait, a közös ebédlőt, a konyhát. A szakács magyar ember volt, hallva, hogy magyarok vagyunk, szíves magyar szóval köszöntött bennünket. Megnéztük az ágyukat, egy-egy szobában kettő van. Érdekes itt az a jelzőkészülék, amelylyel a parancsnoki hídról adják meg az utasítást, hogy hova, melyik ágyú lőjjon. Ezekben a helyiségekben tartózkodnak nappal az önkéntesek, itt olvasgatnak, sakkoznak. Megnéztük a torpedókat is, ezeket a kis vasszörnyetegeket. A műhelyekbe is ellátogattunk, a péknél friss cipóval kínáltak meg bennünket. Vezetőnk levezette a legbátrabbakat az ő szavai szerint Belzebub országába, a kazánok közé. Iszonyú hőségben, izzó vörös tűz mellett mozgó szurtos fekete alakok valóban alvilági lényeknek látszottak. Örültünk, mikor innen friss levegőre, nappali világosságra jutottunk. Bámulatos rend, ragyogó tisztaság mindenféle. Látogatásunk befejezése, főképen kislányaink szempontjából, igen érdekes volt. Egy fiatal hadnagy, látva, hogy milyen jóízűen fogyasztják a fedélzeten összegyűlt kislányok a kapott friss cipókat, három doboz süteményt, cukorkákat és bort küldött fel nekik. A kis vendégek hálásan fogadták a szíves megvendéglést s rövidesen el is fogyasztották. Ezzel befejeztük látogatásunkat, elbúcsúztunk vezetőinktől s gőzbárkán hazatértünk.”²⁶⁸⁴

1908.11.27-én a kapitánya Alois Baumann sorhajókapitány.²⁶⁸⁵

1908-ban így állt a flotta:

„A mi mamánk. I. Erzherzog Ferdinand Max, Erzherzog Fridrich, Erzherzog Karl: összesen 31,800 tonna; 19,5 csomó gyorsaság; 12 darab 24 cm.-es, 36 darab 19 cm.-es és 84 könnyebb ágyú. II. Árpád, Habsburg, Babenberg: összesen 24.900 tonna; 18,5 csomó gyorsaság; 9 darab 24 cm.-es, 36 darab 15 cm.-es és 84 könnyebb ágyú. III. Saint Georg, Kaiser Karl VI.: összesen 21.000 tonna; 22 csomó gyorsaság; 6 darab 24 cm.-es, 5 darab 19 cm.-es és 20 darab 15 cm.-es és 48 könnyebb ágyú. IV. Budapest, Wien, Monarch: összesen 16.100 tonna; 16 csomó sebesség; 12 darab 24 cm.-es, 18 darab 15 cm.-es és 60 könnyebb ágyú. Ezenkívül 39 darab torpedónaszád és torpedóromboló.

Az olasz flotta

Roma, Napoli, Regina Elena, Vittorio Emanuele: összesen 50.400 toppá, 22 csomó sebesség; 8 darab 3.5 cm.-es, 48 darab 10 cm.-es, 64 darab 7.6 cm.-es, 40 darab 4.7 cm.-es és 8 darab könnyebb ágyú. II. Ammiraglio di S., Benedetto Br., Regina Margh., Ematiuele Fii.: összesen 46.400 tonna; 20 csomó sebesség; 8 darab 80.5 cm.-es, 8 darab 25 cm.-es, 8 darab 20 cm.-es, 24 darab 15 cm.-es, 16 darab 12 cm.-es és 80 darab könnyebb ágyú. II. San Giorgio, San Marco, Amalfi, Pisa: összesen 39.200 tonna; 22 csomó sebesség; 16 darab 25 cm.-es, 32 darab 20 cm.-es, 64 darab 7,6 cm.-es és 32 darab könnyebb ágyú. IV. Carlo Alberto, Pisani: összesen 13.000 tonna; 18 csomó gyorsaság; 24 darab 15 cm.-es, 12 darab 12 cm.-es és 44 könnyebb ágyú. Ezenkívül 60 darab torpedónaszád és torpedóromboló, 4 tenger alatt járó torpedónaszád.....Míg a miénk csak 80 nehéz ágyúval rendelkezik, az olasznak 137 nehéz ágyúja van. Ilyen az arány a közép és könnyebb ágyúk között is. A két hajóhad tonnatartalma közt is hatvanezer tonna a különbség, az olasz javára. Ebből tisztán, látszik, hogy flottánk jóval mögötte marad az olasznak. De e hiányoknál is sokkal sürgősebbé és megokolttá teszi haditengerészetünk gyors fejlesztését a következő körülmény: míg Olaszország flottája 16 darab 30.5 cm.-es és 27 darab 26 cm.-es ágyú felett rendelkezik, addig a miénknek ily nagy kaliberű ágyúja egyetlenegy sincs. Pedig Csuzima a bizonyosság a tengeri csata sorsát a nehéz tüzérség dönti el. Az a 30.5 cm.-es ágyú már 4000 méter távolságból összes pánצלunkat átütne, míg a mi 24 cm.-es ágyunk ugyanoly distanciában úgyszólván teljesen ártalmatlan. Nyílt csatában tehát ugyanoly sors várna flottánkra, mint kijutott az oroszoknak: tönkre lőnék, még mielőtt ágyúival lőtávolságba juthatna. Montecuccoliék

²⁶⁸⁴ Református Polgári Leányiskola, Hajdúböszörmény, 1908

²⁶⁸⁵ Reichspost, November 1908-11-27

flottafejlesztési terve keresztülhajszolása után hát milyen kilátásai lehetnek flottánknak az olaszszal szemben? Ha az új Spaun-típusú csatahajóink a két flotta közt mutatkozó óriási különbségeket nem is egyenlítőnek ki, de hajóhadunk a most kapott 18 darab 30,5 cm-es nehézágyúval nem minden remény nélkül vehetné föl a küzdelmet a sokkal erősebb olasz flottával szemben. Az anyagi erőkből nyilvánuló hátrányunkat tudniillik talán kiegyenlítőné a mi haditengerészeti tisztikarunk s legénységünk szuperioritása.²⁶⁸⁶

1908-ban a sajtóban kezdeményezték: Mindenképpen hálás lenne, ha a régi hajónevek, amelyek dicső tettek emlékeztetnek, mint a „Saida”, „Novara”, „Helgoland” és „Lissa”, nem halnának ki az öregedő hajókkal. Illetve, jó volna a híres hajókat megőrizni.²⁶⁸⁷

1909

1909-ben, amikor a politikai feszültség alábbhagyott, a hajóosztály 3 egysége dokkba állt. Új távolságmérőket szereltek fel rájuk, különösen a 190 mm-es fegyverekhez, mivel nem mindig lehetett beállítani a tüzelésüket a fő kaliber távolságmérőivel. A szellőzőrendszert is jelentősen átépítették. Az 1909 őszi gyakorlót az elvégzett munka eredményességét mutatta.

1909-ben a hajó rádiójának hívőjele FM. Később ez CB JB-re változott.²⁶⁸⁸

Rádiója a következő típusú:

Adótípus	Hullámhossz	Vevőtípus	Hullámhossz	Hullámhosszmérő
1,5 TV	580-2440 m	VE2Z	300-1000 m	SW 2100-6000
HS	340 m		200-3300 m	m ²⁶⁸⁹

1909. február: A téli Flotta tagja „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzduke Ferdinand Max” és „Kaiser Karl VI”, a „Turul” és „Bandur” torpedómesterlövészek, valamint a „Triton”, „Hydra” óceánjáró hajókból áll. " és "Skorpion" és a "Boa", "Kobra" és "Python" torpedó tengeri csónakok...²⁶⁹⁰

„Flottaszemle 1909-ből:

„A HADITENGERÉSZET. A császári és királyi haditengerészetet a következő hadihajók alkotják (a név mögött álló szám mindenütt a hajó tonnatartalmát jelöli): Csatahajók. (Tornyos hajók.) Erzherzog Kari (10.600). Erzherzog Friedrich (10.600). Erzherzog Ferdinand Max (10.600) . Habsburg (8.300). Árpád (8.300). Babenberg (8.300). Monarch (5.600) . Wien (5.600). Budapest (5.600). Összesen kilenc csatahajó. ; Cirkáló hajók: I. osztályú páncélos cirkáló hajók: Sankt Georg (7.300). ; Kaiser Karl VI. (6.300). Kaiserin und Königin Maria Theresia (5.200). II. osztályú cirkáló hajók : Kaiser Franz Joseph I. (4.000). Kaiserin Elisabeth I (4.000). III. osztályú cirkáló hajók: Zenta (2.300). Aspern (2.400). Szigetvár I (2.300). Panther (1.530). Leopard (1.530). Összesen tíz cirkáló hajó. Torpedó-hajók: Magnet (510). Satellit I (540). Trabant (540). Planet (480). Komet I (360). Blitz (360). Meteor (350). Huszár I (390). Összesen nyolc torpedó-hajó. Torpedó-naszádok: Ulan (400). Streiter (400). Wildfang (400). Scharfschütze (400). Uskoke (400). Kaiman (200). Anaconda (200). Alligator (200). Krokodil (200). Wal (200). Seehund (200). Delphin (200). Narwal (200). Hai (200). Pinguin (200). Möwe (200). Drache (200). Schwalbe (200). Greif (200). Viper (107). ' Natter (134). Cobra (115). Boa (115). : Python (115). Kígyó (115). Adler (95). : Falke (95). Habicht (78). Sperber (78). : Bussard (78). Kondor (78). Uhu (78). ! Geier (78). Kranich (78). Ibis (78). : Würger (78). Reiher (78). Flamingo (78). Marabu (78). Weihe (78). Sekretär (78). ; Harpie (78). Gaukler (78). Elster (78). Rabe (78). Krähe (78). Star (78). Kuckucke (78), Kibitz (78). Az I. osztályú torpedó- naszádok száma 49. Ezenkívül van a hét másodosztályú torpedó-naszád is, ezeknek nincs nevük, csak számuk, XXXIII.-tól XXXIX.-ig, egyenkint 64 tonna

²⁶⁸⁶ Pesti Hírlap, 30. évfolyam, 1908-05-17 / 119. szám

²⁶⁸⁷ Reichspost, September 1908-09-01

²⁶⁸⁸ Haditechnika 28. 1994 / 2. szám / HADITECHNIKA-TÖRTÉNET

²⁶⁸⁹ Haditechnika 28. 1994 / 3. szám / HADITECHNIKA-TÖRTÉNET

²⁶⁹⁰ Pester Lloyd, Jahrgang 56, nr. 1909-02-10 / nr. 34

Budapesti Hírlap, 29. évfolyam, 1909-02-11 / 35. szám

tartalommal és 15 másodosztályú torpedó-naszád, egyenkint 47 tonnatartalommal ; ezeknek sincs nevük, csak számuk; XI., XII., XV—XVIII., XX—XXIV., XVI., XXVII., XXX., XXXII. A tengeren tehát összesen kilencvennyolc aktív hadihajónk van. A folyamokon a következő hadihajók vannak: Monitorok: Temes (440), Bodrog (440), Körös (448), Szamos (448), Maros (310), Beitha (310). Összesen hat monitor. Őrjáratihajók: ezeknek nincsen nevük, hanem »a«, »b«, »c«, »d«, »e« és »f« betűkkel jelzik őket. Számuk ez idő szerint hat, tonnatartalmuk egyenként 362. Van ezeken kívül egy folyami torpedó-naszád is, 10 tonna tartalommal. A folyami hajók száma 13. Vannak ezen kívül speciális célokra használt hadihajók is, így csupán helyi partvédelmi célokra használják a következő két csatahajót: Kronprinz Erzherzog Rudolf (6000), Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie (5100). És a következő három kazamata-hajót: Tegetthoff (7500), Custoza (7100), Albrecht (5900). Állomás-hajó gyanánt használják a Russin (1000) nevű torpedó-hajót s a Taurus (550) nevű kerekcsészőzt. Van még két kerekcsésző hajó: a Miramar (1830) és a Phantasie (330), mindkettőt csupán utazási célokra használják, úgyszintén a Racroma (1680) és Dalmat (260) nevű csavargőzösöket is. Vontató-, műhely-, szivattyúzós- vagy szállítóhajók a következők: Zyklus (2150). Pelikan (2430). Zrínyi (1340). Aurora (1340). Dromedar (175)- Salamander (268). Basilisk (314). Najade (554). Nympe (230). Nixe (250). Gigant (260). Pluto (99). Hippos (97). Büffel (97). A speciális célokra szolgáló hajók összes száma 25. Vannak ezen kívül iskolahajók és leszerelt parti állomáshajók is. Ezek a következők: Radetzky (3430). Erzherzog Ferdinand Max (5140). Spalato (840). Sebenico (890). Alpha (1350). Zara (840). Gamma (2430). Schwarzenberg (3430). Donau (2340). Nautilus (570). Albatros (570). Don Juan d’Austria (3600). Bellona (5800). Sansego (350). Kaiser Max (3600). Prinz Eugen (3600). Saida (2440). Pola (350). A két utolsó hajó teljesen le van szerelve. Az egész magyar és osztrák haditengerészet tehát együttvéve százötvennégy hadihajóból áll. A hajók tonnatartalmából csupán a hajók terjedelmére lehet következtetni; a hajók gépeinek lóereje néha sokkal nagyobb, mint a tonnatartalomból sejteni lehetne. A három legnagyobb csatahajó lóereje 18—18.000, a torpedó-hajók lóereje 2600—6000, a torpedó-naszádoké 600—6000; ezek rendkívül gyorsan járó hajók.”²⁶⁹¹

1909.03.19-i hír:” A háborús eseményekre való tekintettel a haditengerészetnek egy részét mozgósították és minden eshetőségre készen megtették a szükséges előkészületeket. Az isztriai, magyar és a dalmát tengermellékről a haditengerészet kötelékébe tartozókat sürgősen behívták Béléba, ahol megkapják szolgálati beosztásukat. A már negyedik hónapja Dalmácia határán gyakorlatokat végző hajóraj megerősítésére innen lerendelték a »Pelikan« torpedó vezérhajót, a »Satellit« torpedóvadász hajót tizenkét torpedónaszád kíséretében. A mostani flotta tehát a fenti megerősítésen kívül huszonöt torpedónaszádból, az »Erzherzog Karl«, tengernagyi hajóból, továbbá az »Erzherzog Friedrich«, »Erzherzog Ferdinand Max« és a »Kaiser Karl VI.« csatahajókból áll.”²⁶⁹² „Az egyesített hajóraj most közvetlenül Montenegró előtt végez folytonos harci lövőgyakorlatokat. A flotta lement egész Antivarig, ahol az úgynevezett Boote auf Kriegsfuss-szárú gyakorlatokat teljesíti. A lövő- és célgyakorlatok egész nap folynak és éjszakánként is hangos ágyúdörgések hallatszanak. A flotta mindaddig lent marad Montenegró határán, amíg Szerbiával és Montenegróval valamilyen irányban el nem dől a konfliktus.”²⁶⁹³

1909.04.18-án az Erzherzog osztályú hajók kötelékparancsnoka Arthur Freiherr Bourguignon von Baumberg, aki az Erzherzog Ferdinand Max fedélzetén utazott.²⁶⁹⁴

A török vizekre akart indulni 1909.04.22-én Pólából és a „Satellit“ torpedóvadász hajó kíséretében.²⁶⁹⁵ A német császár érkezése azonban késleltette az indulást. A törökországi zavargások miatt, a Monarchia polgárainak védelme miatt ment volna a török vizekre.²⁶⁹⁶

1909.05.13-án Polában ott volt a német császári pár fogadásánál. „A hajóraj a következő hajókból áll: »Erzherzog Karl«, »Erzherzog Friedrich«, »Erzherzog Ferdinand Max«, »Habsburg«, »Árpád«, »Babenberg«, »Kaiser Karl VI.«, »Zenta«, »Pandur«, »Turul«, »Magnet«, »Komet« és a »Pelikan«

²⁶⁹¹ Kincses Kalendárium, 1909 A haditengerészet

²⁶⁹² Az Újság, 7. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

Magyarország, 16. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

²⁶⁹³ Budapesti Hírlap, 29. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

²⁶⁹⁴ Reichspost, April 1909-04-18

²⁶⁹⁵ Pesti Napló, 60. évfolyam, 1909-04-23 / 96. szám

²⁶⁹⁶ Grazer Tagblatt, April 1909-04-27

torpedóhajó. A hajórajhoz tartoznak azután még a «Hydra», «Tripton» és «Skorpion» torpedónaszádok.²⁶⁹⁷

„Hajórajunk Fiumében. Fiume, május 29. (Eredeti távirat.) Haditengerészetünk nyári hajóaja ma Fiuméba érkezett, ahol három napig időzik. A hajóraj Haus Antal ellentengernagy parancsnoksága alatt álló flottához a következő hadihajók tartoznak: Az Erzherzog Karl vezérlőhajó, az Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max, Habsburg, Árpád, Babenberg, Kaiser Karl VI., Zenta és a Pelikan, Pandur, Turul óceánjáró torpedóhajó, valamint három torpedónaszád. A hajóraj tisztikarát Nákó Sándor gróf fiumei kormányzó üdvözölte.²⁶⁹⁸

A Nyári Hajóraj 1909.05.29-én futott be Fiuméba.²⁶⁹⁹ A kötelék Rovigno-ból érkezett.²⁷⁰⁰

„Nyári hajórajunk Fiumében, Fiuméből jelentik: Az osztrák-magyar haditengerészet nyári hajóaja szombaton Rovigno (ma Horvátország Rovinj)-ból Fiuméba érkezett, Haus Antal ellentengernagy vezetésével. Az első hadosztályba az «Erzherzog Karl» admirálisahajó, Bublay parancsnokságával 126 emberrel, az «Erzherzog Friedrich» 662 emberrel, az «Erzherzog Ferdinand Max» 664 emberrel tartoznak. A második hadosztályba tartoznak: a «Habsburg» admirálisahajó, Löffler Ferencz parancsnokságával, 611 emberrel, a «Babenberg» 583 emberrel; a harmadik hadosztályba a «Pandur» torpedózuzó 65 emberrel, a «Turul» torpedó 65 emberrel, «Triton» torpedó 29 emberrel, «Hydra» torpedó 29 emberrel. A hat csatahajó a védőmólón kívül, a torpedók pedig a kikötőben horgonyoznak. Az ellentengernagy és parancsnokok ma délelőtt meglátogatták Nákó Sándor gróf kormányzót, Vio Ferencz dr. podestát és a katonai hatóságok vezetőit. A látogatásokat az «Erzherzog Karl» admirálisahajón adják vissza. A hajóraj június 2-án indul. Ma reggel Fiuméba érkezett a «Pelikán» torpedó-vezérhajó is.²⁷⁰¹

1909.08.21-én hozták nyilvánosságra az évi lövészverseny eredményeit, amit a hajók egymás elleni versenyben értek el. A nehéz hajókat sorrendje a nehézlövegek terén: 1 Friedrich főherceg, 2. Károly főherceg, 3. Max Ferdinánd főherceg, 4. V. Károly császár, 5. Árpád, 6. Habsburg, 7. Babenberg. A 47 milliméteres lövegek terén: első csatahajó az "Erzherzog Friedrich", második „Erzherzog Ferdinand Max” csatahajó. A cikk a többi hadihajó eredményét is felsorolja.²⁷⁰²

A kötelék 1909.08.01/02-án hagyta el feltehetőleg Fiumét. A tervek szerint 1909.09.25-én kell visszaérnie Polába. Tervezett útvonal: Fiume – Teodo (Cattarói-öböl) - Dskader Zante (Zakinthosz sziget)- Pilo (Pülosz - Pylos) és Santorini (Szantorini) kikötője. Ezeket 1909.08.10-ig fel is kereste. További útvonal 1909.08.11-i indulással: Sclóba (Sesklo) és egynapos tartózkodás után Mytilénén (Mytilini) keresztül Smirnába (Izmir) Itt feltehetőleg augusztus 13 - 25-e körül tartózkodik. Szmirnából az útvonal általában Scalammován, Vathyn (Santos - Szamoszi hercegség - Számosz), Darmaricán, Merxfinán (Mersin) és Tripolin (Trípolisz) keresztül megy Bejrút-ba. Itt valószínűleg hosszabb (körülbelül egy hét) tartózkodásra is sor kerülhet. Bejrút-ból szeptember közepe táján haladnak Larnakán (Ciprus) és Syrán (Szira –ókori Syros- – Kikládok) keresztül Korfura, ahonnan rövid tartózkodás után egy vonattal Pola fő haditengerészeti kikötőjébe vezet az út. A kötelék, vagy részei az út során kisebb kitérőket tehetnek. Felkereshetik esetleg Nauplia (Návplio – Argoliszi öböl), Volg, Dedeagac (Alexandrosz - Alexandrette) és az Antiókhia-öböl kikötőit is.

1909.08.02-án befutott Patrasz-ba. Patrasz a Peloponnészosz félsziget legfőbb kikötője.²⁷⁰³

Más forrás szerint ekkor Kefalonia-ba (Kefalonia) érkeztek.²⁷⁰⁴ Kefalonia és Patrasz között kb. 100 km a távolság, így egy napon mindkét kikötőt érinthette a flotta.

²⁶⁹⁷ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-05-13 / 112. szám

²⁶⁹⁸ Somogyvármegye, 5. évfolyam, 1909-05-30 / 122. (1189.) szám

Magyarország, 16. évfolyam, 1909-06-04 / 131. szám

²⁶⁹⁹ Pesti Napló, 60. évfolyam, 1909-06-04 / 131. szám

²⁷⁰⁰ Az Újság, 7. évfolyam, 1909-06-01 / 128. szám

²⁷⁰¹ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-06-01 / 128. szám

Pesti Napló, 60. évfolyam, 1909-06-01 / 128. szám

²⁷⁰² Reichspost, August 1909-08-21

²⁷⁰³ Grazer Tagblatt, August 1909-08-04

²⁷⁰⁴ Grazer Volksblatt, August 1909-08-03

1909.08.07-én Voló-ba érkezett a kötelék, ahol két napot voltak.²⁷⁰⁵ Voló a görög Thesszália fő kikötője. Voló után feltehetőleg Szalonikit is felkeresték a hajók.²⁷⁰⁶

1909.08.10-én az Égei-tengeren volt és kész volt a görög – német viszályba beavatkozni.²⁷⁰⁷

1909.08.10-én Dedenghatsch-ba érkezett.²⁷⁰⁸ Ez Törökországban van, de 1914-ben Bulgáriához került. Az I. világháborúban az Antant flotta többször lőtte.

1909.08.16-án befutott Szmirnába.²⁷⁰⁹

1909.08.26-án befutott Vathy-ba (Számosz szigete) az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich és az SMS Pandur társaságában.²⁷¹⁰

1909.08.31-én az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max, valamint az SMS Pandur befutott Mersina (Törökország Mersin) kikötőjébe. Innét hajóznak tovább Alexandrette (Törökország) kikötőjébe.²⁷¹¹ A kötelék innét Bejrút-ba (ma Libanon) hajózik tovább.²⁷¹² Itt is változott a tervezett útvonal.

1909.09.16-án már a hazai vizek felé hajóztak.²⁷¹³

A visszaúton feltehetőleg tartották a Bejrút, Larnakán (Ciprus), Syrán (Szira –ókori Syros- Kikládok), Korfu, Pola útvonalat. Így, feltehetőleg elkerülték Kréta szigetét.

A megtett útvonal közel 50 nap alatt: Pola – Teodo – Kefalónia – Patrasz – Zakinthosz - Pülosz - Szantorini -Volo (Thesszália) – Sesklo- Szaloniki – Mitilini – Smirna (Izmir) – Scalamova - Vathy-ba (Számosz szigete) - Törökország Mersin - Alexandrette (Tripolisz) - Bejrút - Larnakán (Ciprus) - Syrán (Szira –ókori Syros Kikládok-nál) – Korfu - Pola útvonalat.

Az út megközelítőleg 3200 tengeri mérföld, közel 5930 km.

²⁷⁰⁵ Grazer Tagblatt, August 1909-08-08

²⁷⁰⁶ Pesti Hírlap, 31. évfolyam, 1909-08-10 / 188. szám

²⁷⁰⁷ Grazer Tagblatt, August 1909-08-10

²⁷⁰⁸ Grazer Volksblatt, August 1909-08-12

²⁷⁰⁹ Grazer Tagblatt, August 1909-08-18

²⁷¹⁰ Grazer Tagblatt, August 1909-08-28

²⁷¹¹ Grazer Tagblatt, September 1909-09-02

²⁷¹² Salzburger Volksblatt, September 1909-09-02

²⁷¹³ Grazer Volksblatt, September 1909-09-17

A hajóraj útvonala a Földközi-tenger keleti medencéjében

1909.09.20-án a kötelék Bolnba (Bol Dalmácia) érkezett az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max és az SMS Pandur.²⁷¹⁴

Ekkor a téli század tagja 1909 szeptemberétől: Arzduke Karl zászlóshajó, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max. Kaiser Karl VI., Csikós, Phönix stb. A kötelék 1910.01.01-ig lesz gyakorlaton.²⁷¹⁵ A Földközi-tengeri úton nem minden egység vett részt.

1909 októberében Ludwig Heyndl sorhajó hadnagy, tüzértisztként kitüntetést kapott.²⁷¹⁶

1909.10.21-én Pólából jelentik: Az Erzherzog Karl, az Erzherzog Ferdinand Max, az Erzherzog Friedrich és a Kaiser Karl VI. csatahajókból, valamint a hozzájuk sorozott torpedóhajókból álló flotta e hó 30-án több napi látogatásra Fiuméba megy.²⁷¹⁷

1909.10.31-én Erzherzog Franz Ferdinand, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max, Kaiser Karl VI. páncélosokból, a Pandur torpedóhajóból, valamint három óceánjáró torpedóból álló hajórajunk Sukics ellentengernagy parancsnoklása alatt vasárnap délután Fiuméba érkezett. A hajóraj három napig fog Fiumében időzni, ahonnan Polába megy.²⁷¹⁸

1909.11.01-én érkezett Fiuméba:” Fiuméből jelentik, hogy az „Erzherzog Franz Ferdinand“, Erzherzog Friedrich“, Erzherzog Ferdinand Max“, „Kaiser Karl VI.“ páncélosokból a „Pandur“ torpedóhajóból és három óceánjáró torpedóból álló hajóraj Sukics ellentengernagy parancsnoklása alatt tegnap délután Fiuméba érkezett. A hajóraj három napig fog Fiumében időzni, ahonnan Polába megy.”²⁷¹⁹

1909.11.07-i híradás: „Fiuméből táviratoztak. Hajórajunk öt nap múltán indul a dalmát partokra, ahol folytatja gyakorlatozását. Az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max és Kaiser Karl VI. vesznek részt a gyakorlatokon, Haus Antal altengernagy vezetése alatt.”²⁷²⁰

1909.11.27. Pólából Jelentik: Az «Erzherzog Karl» vezérhajó, továbbá az «Erzherzog Ferdinand Max» és a «Kaiser Karl VI.» csatahajók tegnap (27-én) Pólából a dalmát partvidékre mentek, hogy ott

²⁷¹⁴ Grazer Tagblatt, September 1909-09-22

Reichspost, September 1909-09-22

²⁷¹⁵ Sport und Salon, Juli-Dezember 1909-09-18

²⁷¹⁶ Grazer Tagblatt, Oktober 1909-10-08

²⁷¹⁷ Az Újság, 7. évfolyam, 1909-10-21 / 249. szám

²⁷¹⁸ Pesti Hírlap, 31. évfolyam, 1909-11-02 / 259. szám

²⁷¹⁹ Pesti Napló, 60. évfolyam, 1909-11-02 / 259. szám

²⁷²⁰ Pesti Hírlap, 31. évfolyam, 1909-11-07 / 264. szám

megkezdjék a téli gyakorlatokat Néhány nap múlva követi őket ad «Erzherzog Friedrich». A flotta csak december végén tér vissza a pólai hadi kikötőbe.²⁷²¹

1909.12.29-én Triesztben volt. 1909.12.30-án a fedélzetére vette a kínai haditengerészeti missziót Kiai-Shun herceg vezetésével. A kíséret Leu-Pou-Tung császári kínai követ, dr. Baron Ferstel Erwin főkonzul, Ritter von Kohen haditengerészeti körzetparancsnok. A kínai küldöttség a hajó fedélzetén Pólába utazott.²⁷²²

1910

1910. 01.21-én 2 óra és 30 perc alatt 1050 t szenet rakodott be, azaz óránként 420 tonnát. Hosszú ideig ez volt a legjobb szenelési eredmény.

1910.02.19-én a parancsnoka Wilhelm Pacher sorhajókapitány. A cikkben a többi hajó parancsnokát is felsorolják. „A hajóhadhoz tartoznak az „Erzherzog Karl“ (parancsnoka lovag Kirchmayer sorhajókapitány), az „Erzherzog Friedrich“ (parancsnoka lovag Schwarz sorhajókapitány), az „Erzherzog Ferdinand Max“ (parancsnoka Pacher sorhajókapitány), a „Kaiser Karl VI.“ (parancsnoka László fregattkapitány), a „Csikós“, „Réka“, „Phönix“, „Krake“ és „Polip“. „²⁷²³
Wilhelm Pacher sorhajókapitány tévesen, van ahol Payer-nek írják.²⁷²⁴

1910.02.26-án kifutott **Pólából** és egy Földközi-tengeri útra indult.²⁷²⁵

1910.03.01-én futott be az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, a Recca-t és az SMS Csikós **Antivari**-ba.²⁷²⁶

1910.03.05-én Antivari (Montenegró) kikötőjében volt.²⁷²⁷

1910.03.10-én az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, az ASM Szigetvár, az Recca (SMS Réka)-t és az SMS Csikós **Mersina**-ban volt. 1910.03.11-én hajóztak tovább **Alexandrette** (Törökország) kikötőjébe.²⁷²⁸

1910.03.21-én várják az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, a Recca (Réka)-t és az SMS Csikós-t **Smyrugába**.²⁷²⁹ (Feltehetőleg Smyrna Anatóliában.)

1910.04.23-án Salonis-ban (Thesszaloniki) volt, de ez téves újsághír.²⁷³⁰

Az SMS „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzherzog Ferdinand Max”, „Csikós” és „Reka” hajók tegnap (1910.04.25-én) érkeztek meg **Mytiléné**-be, a görög Leszbosz sziget központjába. Az „Erzherzog Ferdinand Max” és a „Réka” indulása ma (26-án) tovább **Szalonikába**, a többi hajó holnap indul (27-én) Cavallába.²⁷³¹ Thesszaloniki 1910-ben még a Török Birodalom kikötője volt.

A kötelék 1910-es ismert útvonala: Pola – Antivari (Bar)– Mersina (Mersin) - Alexandrette (Törökország) – Smyrugába (Feltehetőleg Smyrna (Izmir) Anatóliában – Mytiléné – Thesszaloniki (A vissza út nem ismert.) Lényegében fordítottja az 1909-es útnak. Törökországban kezdenek, és onnét mennek Thesszalonikébe és a görög partokhoz. Kimaradt Bejrút és Ciprus. Kb. 5000 km lehetett a megtett út.

„Konstantinápoly, április 29. (Saját tudósítónktól.) A helyzetet Albániában az mérgesíti el, hogy tegnap óta alkalmasint már a raiditák, az albánok e legharciasabb törzse is részt vesznek a felkelésben. Tegnap este járt le az a határidő, melyet a kormány a felkelőknek a fegyverletételre adott. Ha ennek fogantja nem volt, a törökök újabb súlyos küzdelmek előtt állanak. A törökök kedden és szerdán száz halottat és sebesültet veszítettek. Az albánok óriási mértékben haladnak előre, jól felfegyverzetten vonulnak

²⁷²¹ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-11-28 / 282. szám

²⁷²² Grazer Volksblatt, Dezember 1909-12-30

²⁷²³ Pesti Napló, 61. évfolyam, 1910-02-24 / 46. szám

²⁷²⁴ Grazer Tagblatt, Februar 1910-02-24

²⁷²⁵ http://www.shipmodell.com/index_files/SHIPMODELL_SMS_ERCHERZOG_FERDINAND_MAX.htm

²⁷²⁶ Grazer Tagblatt, März 1910-03-02

²⁷²⁷ Sport und Salon, Januar-Juni 1910-03-05

²⁷²⁸ Pester Lloyd, Jahrgang 57, nr. 1910-03-12 / nr. 60

²⁷²⁹ Grazer Tagblatt, März 1910-03-22

²⁷³⁰ Grazer Tagblatt, April 1910-04-25

²⁷³¹ Grazer Tagblatt, April 1910-04-23

csatába, elűzik a török helyőrségeket s elfoglalják az albán városokat. A közvetlen forgalmi összeköttetések mind megszakadtak, a csapatokat kerülő utakon kell üszkükbe szállítani. Híresztelik, hogy a Szalonikinél horgonyzó osztrák-magyar „Erzherzog Ferdinand Max“ állomáshajó –valójában az aktív sorhajó- és a „Réka“ torpedónaszád parancsot kapott az albán parthoz való vonulásra.”²⁷³²

1910.05.14-i hír: „A dalmát vizeken ez idő szerint a következő tízezer tonnás csatahajók cirkálnak: Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max.”²⁷³³

A Nyári Hajóraj 1910.06.26-óta gyakorlatozik. Ennek a tagja az Erzherzog Ferdinand Max.

1910.05.31-én **Maximilian Njegovan sorhajókapitány.**²⁷³⁴

1910.06.26-án gyakorlaton volt a Nyári Hajóraj keretében.

A kötelék 1910.07.15-én befutott Fiumébe.²⁷³⁵

1910.07.15-én a hajóraj befutott Triesztbe.²⁷³⁶ (A köteléket ekkor Fiuméba várták.²⁷³⁷)

„A Haus Antal ellentengernagy parancsnoksága alatt álló megerősített nyári hajóosztály pénteken, e hó 15-én, befut a fiumei kikötőbe és hétfőig marad ott. A hajóosztály két hadosztályból áll; az első hadosztályban vannak az Erzherzog Franz Ferdinand, Erzherzog Ferdinand Max és Erzherzog Friedrich csatahajók, a másodikban a Habsburg és Babenberg csatahajók, a Kaiserin Maria Theresia, Zenta, Szigetvár cirkálók s a Komet, Velebit, Dinara, Csikós és Réka torpedó járművek. Az első osztály parancsnoka Haus ellentengernagy, aki egyúttal az egész hajóhad parancsnoka, a második osztályé Müller ellentengernagy, vezérkari főnökök lovag Begnini sorhajókapitány és Raisp fregattkapitány. A hajóosztályhoz ezenkívül kilenc torpedónaszád és a Gáa torpedóanyahajó tartozik. Gróf Montecuccoli tengerészeti parancsnok, aki szabadságáról most tért vissza Bécsbe, a jövő hónapban a hajóhadhoz megy s részt vesz annak gyakorlatain.”²⁷³⁸

1910.08.07-i hír:” Kattaróból táviratozzák nekünk. Az osztrák és magyar hajóraj a legközelebbi napokban a kattarói vizekbe érkezik és a 16. hadtesttel együttműködve fog gyakorlatozni. A hajóraj az Erzherzog Franz Ferdinand, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max, a Habsburg, Árpád, Battenberg, Kaiser Kart VI., Kaiserin Mária Terézia, Zenta és Szigetvár hadihajókból és több torpedóhajóból fog állani, Haus ellentengernagy vezetésével. A gyakorlat teljesen harcserű lesz a szárazföldi és tengeri haderő együttműködésével.”²⁷³⁹

1910 augusztusában Cattaróban volt hadgyakorlaton a Nyári Hajórajjal és a 16. hadtesttel.

Első kötelék: SMS Erzherzog Franz Ferdinand (Anton Haus tengernagy zászlóshajója), SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max,

Második kötelék: SMS Habsburg (Miller v. Elblein tengernagy zászlóshajója), SMS Árpád, SMS Babenberg, továbbá ott volt Ritter von Kohen admirális torpedóflottillája.²⁷⁴⁰

1910.11.29-én „Fiuméből jelentik: Az Erzherzog Franz Ferdinand, Erzherzog Ferdinand Max és Erzherzog Friedrich csatahajók s az Adhs torpedóhajó Kunsti ellentengernagy vezetésével 3000 főnyi legénységgel ma délután Fiuméba érkezett.”²⁷⁴¹

1911

1911-ben megemelték a 90 cm-es fényszórók számát.

²⁷³² Pesti Napló, 61. évfolyam, 1910-04-30 / 102. szám

²⁷³³ Pesti Hírlap, 32. évfolyam, 1910-05-14 / 114. szám

²⁷³⁴ Grazer Tagblatt, Mai 1910-05-31

²⁷³⁵ Sport und Salon, Juli-Dezember 1910-07-16

²⁷³⁶ Sport und Salon, Juli-Dezember 1910-07-16

²⁷³⁷ Magyarország, 17. évfolyam, 1910-07-14 / 166. szám

²⁷³⁸ Pesti Hírlap, 32. évfolyam, 1910-07-14 / 167. szám

Az Újság, 8. évfolyam, 1910-07-14 / 166. szám

²⁷³⁹ Budapesti Hírlap, 30. évfolyam, 1910-08-07 / 187. szám

²⁷⁴⁰ Sport und Salon, Juli-Dezember 1910-08-13

²⁷⁴¹ Az Újság, 8. évfolyam, 1910-11-29 / 283. szám

A Tavaszi aktív flotta része az SMS Erzherzog Franz Ferdinand az SMS Radetzky, valamint a 16 000 tonnás SMS Erzherzog Ferdinand Max toronycsatahajó. Őket majd a Nyári flotta fogja felváltani.²⁷⁴²

1911.02.12-én befutott Triesztbe az SMS Erzherzog Franz Ferdinand, SMS Kaiser Karl, SMS Erzherzog Ferdinand Max és SMS Kontreadmiral Spaun és négy óceánjáró torpedóhajó.²⁷⁴³

1911.03.01-i hír:” A „Grazer Tagespost“ arról értesül, hogy az „Erzherzogsklasse“ elnevezésen ismert 10.600 tonnás hadihajókat átalakítják, amennyiben új nehéz ágyúkkal szerelik fel az eddigiek helyett. Ez a csoport három hajóból áll („Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“ és „Erzherzog Ferdinand Max“), amelyeket az 1902. és az 1907. év között építettek kerek összegben nyolcvan millió korona költséggel. A hajókon négy 24 centiméteres és tizenkét 19 centiméteres ágyú van. Ez a felfegyverzés semmiképpen sem felel meg azoknak az igényeknek, amelyeket ma csatahajóval szemben támasztani lehet. Hogy az e csoporthoz tartozó hajókat évek hosszú sorára használhatókká tegyék, a 24 centiméteres ágyúkat 30,5 centiméteres ágyúkkal fogják kicserélni, viszont ennek ellenében több 19 centiméteres ágyú feleslegessé válik. Az átalakítás folytán beálló új anyagszükséglet a következő: háromszor négy 30,5 centiméter kaliberes ágyú és a hozzávaló lövészer, valamint háromszor négy ágyútorony az új ágyúk számára. Ez a modernizálás természetesen lényeges költségemelkedéssel jár. Egy 30,5 centiméteres cső körülbelül 400.000 koronába kerül, ami tizenkét ágyúnál 4,8 milliót jelent. Egy golyó az ilyen kaliberű ágyúhoz kerek összegben 3500 koronába kerül s minthogy egy ágyúra kétszáz lövést számítanak, a lövészet ára hétszáz ezer koronára, a tizenkét ágyúnál összesen 8,4 millió koronára rúg. Hozzájárul mindéhez a torony költsége. Egy-egy toronyban két 30,5 cm-es ágyút szándékoznak elhelyezni s ez legalább is tizenhat millió korona kiadást jelent. Az átalakítás sorát az „Erzherzog Karl“-lal kezdik meg. Az ágyúk szállítása nem ütközik akadályokba, mert a Skoda-gyár úgyis gyárt ily kaliberű ágyúkat a Dreadnoughtok számára, ilyen ágyúk szállításával már is foglalkozik.”²⁷⁴⁴

1911 márciusában az SMS Erzherzog Franz Ferdinand (zászlóshajó), SMS Radetzky, SMS Erzherzog Ferdinand Max, SMS Admiral Spaun, SMS Réka, SMS Velebit, SMS Kaiserin und Königen Maria Theresia kifutott Teodo-ból (Tivat-ból), avagy a Cattaró-i (Kotori) öbölből. Úticéljuk a görögországi Kefalónia szigetének fővárosa Argostoli a Jón-tengeren.²⁷⁴⁵

1911.03.01-én Teodó-ból Argostoliba (ma Görögország) hajóztak.²⁷⁴⁶

1911.03.17-én Szalonikibe érkezett a kötelék.²⁷⁴⁷ A hajók érintették a Karaburnu-fokot. Szalonikiben a hajókat több ezres tömeg fogadta, közte sok török katonatiszttel. A Monarchia hajói a térségben jelenlévő olasz és angol tengeri jelenléte kívánják ellensúlyozni és egyben a Monarchia és Törökország tengeri kereskedelmét is fejleszteni kívánják.²⁷⁴⁸

1911.03.24-i írás:” Az „Erzherzogs-Klasse“ elnevezésen ismert 10.600 tonnás hadihajókat 1902. és 1907. évek között építették kerek 80.000.000 korona költséggel. Ebben a csoportban összesen három a hadihajók száma, az „Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“ és az „Erzherzog Ferdinand Max“. Ezek a hajók a Grazer Tagespost értesülése szerint a mai felszerelésükben nem érnek semmit. Nem felelnek meg a modern, haladó kor igényeinek, tehát „modernizálni“ kell. A hajókat átalakítják, most új, nehéz ágyúkkal szerelik fel. A 19 centiméteres ágyúk, miután már nem használhatják, lomtárba kerülnek, a 24 centiméteresek helyébe pedig 305 centiméteresek kerülnek. Ezekből tizenkét darabot rendelnek a hozzávaló lövészekkel s tizenkét ágyútoronyt. Hogy ez lényeges terhet jelent, ahhoz szó sem férhet. Hogy fogalmuk legyen a szaktársaknak, mennyibe kerülnek ezek az apró játékszerek, itt adjuk áraikat. Egy 305 centiméteres cső 400.000 koronába kerül, tizenkét ágyú tehát 4,800.000 korona költségtöbbletet jelent. Egy golyó ilyen kaliberű ágyúhoz 3500 koronába kerül, mely tizenkét ágyúhoz 8,400.000 koronára rúg. És ezekhez a tornyok költségét hozzászámítva, legalább is tizenhat millió korona kiadást jelent. A modernizálás tehát, amint látjuk, ha gyilkoló gépekről van szó, remekül érvényesül az egész vonalon. Montecuccolitól nem kéri ki az antimodernista esküt. Pedig ez nagy kár.

²⁷⁴² Sport und Salon, Januar-Juni 1911-01-21

²⁷⁴³ Grazer Tagblatt, Februar 1911-02-13

²⁷⁴⁴ Pestí Napló, 62. évfolyam, 1911-03-01 / 51. szám

²⁷⁴⁵ Sport und Salon, Januar-Juni 1911-03-04

²⁷⁴⁶ Grazer Tagblatt, März 1911-03-02

²⁷⁴⁷ Grazer Tagblatt, März 1911-03-18

²⁷⁴⁸ Vorarlberger Tagblatt, März 1911-03-25

A népnek talán haszna is volna belőle. Mortecuccoli megmaradna az ő öreg hajói mellett s nekünk megmaradna a pénz, jobban ruházkozhatnánk, táplálkozhatnánk belőle. Mert hogyan is szerzik be az állami presztízst (!) fentartó gyilkoló szerszámok költségeit? Egyszerűen pálinkával. Az a sok korcsma, pálinkásbolt, amelyet már-már minden utcasarkon lehet látni, mind azt kínálja nekünk. Minden lebuja, amelynek vastag füstgőze megcsapja orrunkat s vörösre marja a szemünket, mind államfentartó eszközök, melyek nélkül az állami presztízse — vízbe esne, nem létezne, nem lehetne fentartani. Szomorú igazság, de úgy van. Az a csetlő-botló, zöldessárgás arcú ember, aki egy rossz balance következtében előttünk esett el az utca sarába s előttünk tápázkodik fel az utcagyerekek nem kis gaudiumára, az állami tekintély egyik fentartó eleme — kifelé. Külpolitikánknak ez a látható fattyúhajtása, mely nagy nyomort, nagy kulturátlanságot szül — befelé. Ezek az iszákosok fizetik a hadiköltségek nagyobbik felét. Hogy ez így van-e? Lássuk csak az 1911. évi költségvetés előirányzatát. Az állam e szerint bevételez: szeszdóból 108,000.000, söradóból 9,200.000, boritaladóból 22,600.000, söradópótlékból 20,000.000 és italmérési illetékből 4,500.000 koronát, összesen 164,300.000 koronát. Ez az 1911. évi hivatalos szeszdó jövedelme, melyet a pénzügyminiszter referált. És ha ez a jövedelem is kevés (a delegációk éppen elég milliót szavaztak meg), egyszerűen úgy segítenek a dolgon a mi államférfiaink, hogy felemelik a szeszdót. Hírét már vettük, hogy az osztrákok fel akarják emelni 150 koronára ezt a nyomoradót. És ha ez sikerül — írja pártlapunk, a Népszava —, akkor ebből újabb 35 millió korona jövedelme lesz az államnak. Papocskáink pedig tovább prédikálhatják a templomokban az erkölcsöt, a józanságot, hogy milyen eredménnyel, arról ezek a bevételezett milliók szépen beszélnek . . . Pont.²⁷⁴⁹

1911.04.15-i hír: Az Osztrák-Magyar Haditengerészet tartalékos százada Ferenc Ferdinánd főherceg parancsnoksága alatt, alig néhány hete fogadta a nyílt tengeren a német császárt (II. Vilmos) Mint ismeretes, április végén újabb rendhagyó hódolat a német "Kaiser" előtt. Korfura látogat a jelenleg a Levantán cirkáló császári és királyi százada von Kunsti ellentengernagy parancsnoksága alatt álló századhoz tartozik az Erzherzog Franz Ferdinand, Radetzky, Ferdinand Max főherceg, Spaun Admiral, valamint a Reka és a Volobit torpedójárművek.²⁷⁵⁰
Ez a flotta téli hajórajja.²⁷⁵¹

1911.06.24-én Triesztben volt az SMS Viribus Unitis vízrebocsátásánál. Ekkor a fedélzetén tartózkodott József főherceg és Augusta főhercegnő.²⁷⁵² Később a hajó fedélzetén fogadás volt.²⁷⁵³

1911.08.17-én Abbáziába érkezett a flotta: „Lacroma” admirális hajó, az „Erzherzog Franz Ferdinand”, „Radetzky”, „Babenberg”, „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” csatahajók, a cirkálók "Szent György", "VI. Károly császár", "Empress Erzsébet", "Admiral Spaun", "Zenta" és "Szigetvar", stb.²⁷⁵⁴

²⁷⁴⁹ Typographia, 43. évfolyam, 1911-03-24 / 12. szám

²⁷⁵⁰ Illustrierte Kronen Zeitung, April 1911-04-16

²⁷⁵¹ Grazer Tagblatt, April 1911-04-16

²⁷⁵² Sport und Salon, Januar-Juni 1911-06-24

²⁷⁵³ Vorarlberger Tagblatt, Juni 1911-06-10

²⁷⁵⁴ Neues Wiener Journal, August 1911-08-17

A fénykép az 1911.08.22-25. közötti Zára (ma: Zadar) melletti, Ferenc Ferdinánd főherceg részvételével megtartott hadgyakorlat idejében készülhetett, amelyen a flotta, a szárazföldi csapatok, a partraszállást és a kölcsönös művelettámogatást gyakorolták²⁷⁵⁵

Feltehetően ugyan akkor készült kép, de más szögből²⁷⁵⁶

„A dalmáciai kombinált szárazföldi és vízi hadgyakorlatok, melyek Ferenc Ferdinánd főherceg megérkezése óta megkezdődtek, a cs. és kir. hajóhadat illető részökben a következő ordre de bataille mellett fognak lefolyni:

Főparancsnokság gróf Montecuccolli tengerészeti főparancsnok a „Lacroma“ cs. és kir. yachton.

Támadó fél; Haus Antal altengernagy. I. nehéz osztály:

„Erzherzog Franz Ferdinand“,

„Radetzky“ és

„Babenberg“ I. osztályú sorhajók.

²⁷⁵⁵ https://combatant.blog.hu/2021/01/24/hadihajo_spotting_tobb_mint_110_ev_tavlatabol

²⁷⁵⁶ https://combatant.blog.hu/2021/01/24/hadihajo_spotting_tobb_mint_110_ev_tavlatabol

II. nehéz osztály: gróf Lanjus-Wellenburg Károly altengernagy:

„Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“, „Erzherzog Ferdinand Max“,

„Seehund“, „Delphin“.

Védekező fél: lovag Chmelarz ellentengernagy:

„Sankt Georg“, „Kaiser Karl VI.“, „Kaiserin Elisabeth“, „Maria Theresia“, „Zenta“, „Szigetvár“, „Admiral Spaun“, „Gaea“, kilenc torpedóromboló és az összes hajórai-torpedó csolnakok, továbbá a parti-torpedó állomások hajói.

A védelmi fél nyolc nehéz egységgel és húsz csolnakkal gyakorlatozik, a támadó fél tíz nehéz egységével és 3000 főnyi csapatával szemben.”²⁷⁵⁷

„A támadó fél parancsnoka Anton Haus, viceadmirális. Flottája: „Erzherzog Franz Ferdinand“, „Radetzky“, „Babenberg“, „Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“, „Erzherzog Ferdinand Max“ páncélos csatahajók, 2 torpedóromboló és négy torpedónaszád. A védő sereg áll a következő csapatokból: öt bataillon baka, öt hegyi brigád, két hegyi üteg, egy eskadron vadász, öt partvédő üteg, megfelelő egészségügyi, táviida- és vasútcapat, valamint két csatahajó, hat torpedóromboló, kilenc naszád, négy tengeralttjáró, egy aknarakó, egy torpedó anyahajó.”

„A Haus tengernagy parancsnoksága alatt álló kék fél a hajóraj legnagyobb részéből és egy partraszállási célokra összeállított és felszerelt csapatkülönítményből állott, melyet 4 szállítógőzösön hoztak. Az egyik hajóraj két nehéz osztályra oszlott, összesen hat csatahajóval és egy cirkálóflotillával. A csapatkülönítmény az otocani gyalogezred 4. zászlóaljából, az 5. számú ulánuszereg egy negyed századából és egy hegyi ágyúütegből volt öszszetéve és gróf Sallis dandárparancsnok vezetése alatt állott. A kék fél feladata volt, hogy csapatkülönítményeit Észak-Dalmáciában partraszállítsa, hogy ezek déli irányba nyomuljanak elő, hogy azután egy Felső-Horvátországból Dalmáciába előnyomuló feltételezett kék csapattal együttműködhessen. Ennek megfelelően Haus altengernagy azt határozta el, hogy a délután 1 órakor elinduló hajóraj általában az északdalmáciai szigetek között haladjon és a ljubaci kikötőben kössön ki. A szállító flotilla kísérését nem lényegtelenül megnehezítette az a körülmény, hogy a „Jókai“ csapatszállító Adria-gőzös óránként csak 8 tengeri mértföldet futhatott meg, holott 10 tengeri mértföldre számítottak. Hogy a Jókai visszamaradását megakadályozza, arra határozta magát a hajóhadosztályi parancsnok, hogy a szállítóhajót egy csatahajóval vontassa, ami egynémely nehézség leküzdése után sikerült is. Ezt a nehézséget a vörös fél ki akarta használni, hogy a tóai hajót a többi szállítóhajótól elvágya, ami azonban nem sikerült. A vörös cirkálóflotilla ugyanis 23-án reggel lovag Chmelarz ellentengernagy parancsnoksága alatt összegyűlt, nevezetesen három cirkáló, négy tenger alatt járó naszád és nagyobb számú torpedójármű, azzal a feladattal, hogy a 8. hegyi dandárral együtt megakadályozza Észak-Dalmáciában az ellenség partraszállását. E feladat végrehajtásában a vörös cirkáló flotilla 22-én délután a Quarneroló-ba érkezett, hogy ott a „Jókay“-gőzöst elvágya. A vörös cirkálóflotilla visszaverése által valamint egyéb intézkedések következtében a kék hadosztályt már este 8 órakor a ljubaci kikötőbe érkezett, melyet az előküldött flotilla már előzőleg megvizsgált, vajon ellenséges aknáktól mentes-e, amivel kapcsolatban a Ricka torpedó két vörös tenger alatt járó naszád támadását visszaverte. A ljubaci kikötőben azután a hajóhadosztály és a szállítási flotta este 8 óra 15 perckor horgonyt vetett. A Babenberg és Spaun hajókat a nonai kikötőbe küldték azzal a feladattal, hogy ott semleges partraszállást hajtsanak végre. A Radetzky mint házfedezet a kikötő északkeleti bejárájánál maradt. A kék különítmény kikötése most minden ellenséges behatás híján igen gyorsan és szabatosan ment végbe. Az első gyalogsági csapatok este 9 órakor ért északdalmáciai földre és 11 órakor az egész gyalogság partra volt szállítva. A lovak kiszállítása a hajnali órákig tartott. Míg ugyanis a lovat Fiumében darukra megerősített faboxokon közvetlenül a móló mellett álló hajóra vitték, most a szállítóhajókból széles Chalón-csónakokban történt, melyeket a hadihajók gőzbárkái vontattak a parthoz. A csillagos, de holdtól nem világított északon ily módon a lovak kiszállítása nehezebb volt a hajórakásnál és ezért a kék csapatok parancsnokának felelősségteljes, de bátor elhatározása, melylyel időnyerés céljából a lovakat is még az éj folyamán szállította partra, hogy reggel rögtön teljes erővel előnyomulhasson, annál inkább helyeselhető, mert ily módon a partraszállítási akcióban fennálló gyengeségi mozzanatot a lehetőség szerinti rövid időre redukálta. Máskülönb a csapatok 24-én a délelőtti órák előtt nem kezdhették volna meg az előnyomulást. A vörös fél feladata volt, hogy a kémhír szerint Északdalmáciába várható ellenséges partraszállást elhárítsa és ezáltal vörös haderőnek

²⁷⁵⁷ Pesti Napló, 62. évfolyam, 1911-08-24 / 200. szám

Északdalmáciából Felső- Horvátországba irányuló feltételezett előnyomulását biztosítsa. E célból augusztus 23-án délelőtt egy csapatkülönítmény (2 zászlóalj a 22. gyalogezredből, 1 zászlóalj a 23. sz. honvédgyalogezredből, 1 század lovasított dalmát vadász és 1 hegyi üteg Benkovac körül összegyűlt és Radics vezérőrnagy parancsnok Benkovacba vezette. A 23-ik landwehr-ezred egy zászlóalja a Nonától Ljubacig terjedő partvidéket őrizte. A vöröspárt parancsnoka a kék csapatok irányát ismerte, a kék csapatok partraszállásának szűkebb terét azonban 21-ikének reggelén még nem tudta. Annál kevésbé, mert Nona vidékén a kék hajóraj akcióját a vörös part eleinte tényleges partraszállási műveletnek tartotta. Babich vezérőrnagy ennél fogva kezdetben csak fokozatos előnyomulásra szánta el magát és ennek folyamán 24-én reggel 6 óra tájban csapatai zömével Polesnik vidékére érkezett. A Nona melletti partvidéken előre küldött vörös zászlóalj azt az utasítást kapta, hogy egységes partraszállástól függetlenül Nonától S'obica irányában együttműködjen a vörös csapatok derekával. A partraszállás befejeztével a kék hadosztály a Ljubaci öböl déli részében biztos készenléti pozíciót foglalt el és a hajnal beálltával fokozatosan az azonnal megkezdett kémiszolgálat eredményeit megvárva déli irányban Brigs felé nyomult előre, hol hosszabb pihenő volt. E pihenő állásban állapították meg az ellenséges csapatok közeledését. A délelőtti órákban küzdelemre került a sor, amelyben csakhamar mindkét fél valamenynyi csapatai résztvettek. Az ütközet eldöntését mindkét részről a nyugati szárnyon próbálták meg. Mielőtt azonban ez megtörténhetett volna, gróf Salis ezredes, a kék párt parancsnoka, a hadgyakorlat vezetőségétől megkapta a hadosztályparancsnokság azon értesítését, hogy a sereg derekának tervbe vett offenzívája megszakadt és álljon készen, hogy 25-én újra visszainduljon Fiumébe. A kék párt erre beszüntette az offenzívát és az új helyzetnek megfelelő pozíciót foglalt el. Ezzel szemben a vörös csapatok is egyelőre várakozó magatartást foglaltak el, annál is inkább, mert a hosszas út az uralkodó tropikus hőség és a vízhiány következtében támadó akciót nem igen fejthetett ki. Ferenc Ferdinánd főherceg a szállító hajórajnak a ljubaci öbölbe való befutása után este 1410 órakor, az első partraszállított csapatokkal, partra szállott és itt fogadta gróf Salis parancsnoknak, a kék csapatok főparancsnokának jelentéseit, majd megfigyelte a kék csapatok partraszállításának minden fázisát. Éjjel 1 órakor tért vissza a főherceg a hajóraj zászlóshajójára, de már reggel 4 órakor partraszállott és nyomon követte az előrenyomuló kék csapatokat. Ljubacból Brigbe lovagolt, majd hosszabb pihenés után a Bracsevacs környékbeli magaslatokra, honnan a két félnek az ütközetbe való készülődését figyelte meg. Délután 1 órakor a főherceg visszatért Brigbe, honnan automobilon Zárán át Nonáig ment, hol a reá váró torpedónaszádra szállt, amelyen a ljubaci kikötőbe hajózott, hol időközben nagyfokú hullámmászás állott be. Délután 3 órakor visszatért a zászlóshajóra, ahol fogadta Hauss ellentengernagynak a ljubaci öbölben lefolyt tengerészeti gyakorlatról szóló jelentését. Míg 24-én délelőtt a szárazföldön az eddig vázolt ütközetek folytak le, a tengeren a vörös flotta időközben megállapította, hogy a kék csapatok Ljubac kikötőjében partraszállanak és most minden erejével azon volt, hogy a nevezett kikötőbe vezető két utat megszállja. 24-én délután, a rá következő éjjel és 25-én délelőtt a vörös part hajói szakadatlanul kísérletet tettek arra, hogy Ljubac kikötőjébe benyomulhassanak. A kék flotta ezzel szemben a kikötő két bejáráját hatalmas hajóhadosztályokkal elzárta, amelyek sikerrel verték vissza a vörös flotta támadásait. A szárazföldön időközben a vörös párt, melynek dereka különböző csapateltávolítások következtében csak tizenegy századból és egy hegyi ütegből állott, szükségét látta, hogy az egy zászlóaljjal erősebb kék csapatok elöl visszavonuljon. A visszavonuló csapatok Polesnikig értek és az éjjelt is itt töltötték. A kék csapatokat részben a vízhiány és a fáradtság, részben pedig a hadgyakorlatok vezetőségétől vett értesítések következtében pedig az operációs helyzetben beállott változások arra bírták, hogy az ellenséget ne üldözzék, hanem az éjjelt a csatatéren töltsék. A két párt kora reggel támadást intézett a vörörsök ellen, azzal a szándékkal, hogy ezzel megkönnyítse a visszavonulást. A csapatok ezután egyes részekben értek vissza Ljubacba. A kék csapatok lovainak nagy részét már a kora reggeli órákban a kikötőbe küldötték és hajóra rakták. A kék csapatok zöme fél 10 órakor kezdte meg a hajóraszállást, mely déli 12 órakor be volt fejezve. A főherceg már korán reggel partraszállott, hol megfigyelte a két csapatok visszavonulását, majd a kikötőbe lovagolt és zuhogó esőben végignézte a csapatok hajóraszállását. Lefűvás után ő fensége hadgyakorlati napiparancsot adott ki, melyben elismerő szavakkal nyilatkozik a csapatok munkájáról és elbúcsúzott Frigyes főhercegtől, a vezérkari főnöktől, a tengerészeti parancsnoktól, valamint a tábornoki kar többi tagjaitól. Ezután motorcsónakon a Dalmát hadihajóra ment, hol a hadgyakorlatokra egybegyűlt önkéntes automobil-hadtest jelentését fogadta és elismerését fejezte ki. A Dalmátról a fenség visszatért a hajóraj zászlóshajójára, amely a Lakroma hajó kíséretében déli 12 órakor visszatért Póla felé. A hadgyakorlatok után Ferenc Ferdinánd főherceg a következő parancsot adta ki: A befejezett partraszállási hadgyakorlat rendkívüli megelégedésemre

szolgált, ő felsége haditengerészete, mint minden alkalommal, úgy most is bebizonyította, hogy a haditengerészeti ügyesség legmagasabb fokán áll és a szárazföldi operációkban is kiválóan közreműködik. Amidőn ezért kiváló meglepésemnek adok kifejezést, hogy a felségének, a legfőbb hadúrnak, a partraszállási hadgyakorlatoknál egyesített csapatok kiváló állapotáról és képességeiről tehetek jelentést, a parancsnokoknak, tiszteknek és a legénységnek teljes dicséretet és meleg köszönetet mondok. E parancs azonnal közzéteendő és a legénységnek anyanyelvén tolmácsolandó. Ferenc Ferdinánd főherceg lovassági tábornok és tengernagy.”²⁷⁵⁸

1911.09.01-én a Tartalék Flotta tagja volt.²⁷⁵⁹

1911.09.02-án Alexander v. Berthold sorhajókapitány a parancsnoka.²⁷⁶⁰

1912

1912-ben a balkáni háború kitörése miatt a „főhercegeket” ismét készülségbe helyezték.

Ezúttal az osztrák flotta magjába rajtuk kívül még néhány új, Radetzky típusú csatahajó került.

A háború végén minden "főherceg" tartalékba ment.

„Következő hadihajóinkon van drótnélküli telegráf állomás: Árpád — Aspern — Babenberg — Budapest — Erzherzog Ferdinand Max — Erzherzog Franz Ferdinand — Erzherzog Friedrich — Erzherzog Karl — Habsburg — Kaiser Karl VI. — Lakroma — Miramar — Monarch — Pelikan — Radetzky — Szigetvár — S-Georg — Wien — Zenta — Zrínyi. —,”²⁷⁶¹

1912.02.07-én Polában a hajó egyik tengerésze Eugen Jungwirt öngyilkos lett.²⁷⁶²

1912.04.28-án báró Meyern-Hohenbergz sorhajókapitány a parancsnoka.²⁷⁶³

1912.05.23-i hír. Csónakversenyen az Erzherzog Ferdinand Max legénysége a 3. lett.²⁷⁶⁴

1912.06.17-én Gelida gőzös hajómérnöke, Anton Frandi megpróbált át úszni az SMS Erzherzog Ferdinand Max-ra, de közben vízbe fulladt.²⁷⁶⁵

1912.07.05-én a hajórajjal együtt befutott Zara-ba. (Az első osztály az „Erzherzog Franz: Ferdinand”, „Radetzky” és „Zrínyi” csatahajókból, egy torpedójárműből és négy torpedócsónakból áll, a második osztályt az „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Ferdinand Max” és Erzherzog Friedrich csatahajók alkotják. A Cirkáló flottilla, amely a „Sankt Georg”, „Empress and Queen Maria Theresia”, „Admiral Spaun”, „Aspern”, „Kaiserin Elisabeth” és „Szigetvar” cirkálókból, valamint négy torpedójárműből és kilenc óceánjáró torpedóból áll.²⁷⁶⁶

...„az »Erzherzog Ferdinand Max« vérteshajó lőszerére és a flotta hajói lőszerének kiegészítésére, továbbá torpedókra 106.962 korona 80 fillér”²⁷⁶⁷

1912-ben egy cseh lap kritizálta a Monarchia flottáját.

A modern csatahajókkal szembeni alsóbbrendűség már a teherbírásban is megjelenik. Csatahajóink teherbírása: a "Radetzky" osztálynak (hajók: Zrínyi, Radetzky, Erzherzog Franz Ferdinand) — 14.500; a „Károly főherceg” osztálynak (hajók: Erzherzog Ferdinand Max, Erzherzog Friedrich és Erzherzog Karl) 10 600; a „Habsburg” osztálynak (hajók: Babenberg, Árpád, Habsburg) — 8300; "Monarch" osztályra (hajók: Budapest, Monarch, Wien) — 5600 tonna. Olaszországnak a 20 000-27 000 tonnát

²⁷⁵⁸ Pesti Hírlap, 33. évfolyam, 1911-08-26 / 202. szám

²⁷⁵⁹ Sport und Salon, Juli-Dezember 1911-09-02

²⁷⁶⁰ Sport und Salon, Juli-Dezember 1911-09-02

²⁷⁶¹ Elektrotechnika, 5. évfolyam, 1912-03-15 / 6. szám

²⁷⁶² Egerer Anzeiger, Február 1912-02-09

Salzburger Volksblatt, Február 1912-02-08

²⁷⁶³ Pester Lloyd, Jahrgang 59, nr. 1912-04-28 / nr. 102

²⁷⁶⁴ Pester Lloyd, Jahrgang 59, nr. 1912-05-23 / nr. 122

²⁷⁶⁵ Grazer Tagblatt, Juni 1912-06-18

²⁷⁶⁶ Sport und Salon, Juli-Dezember 1912-07-06

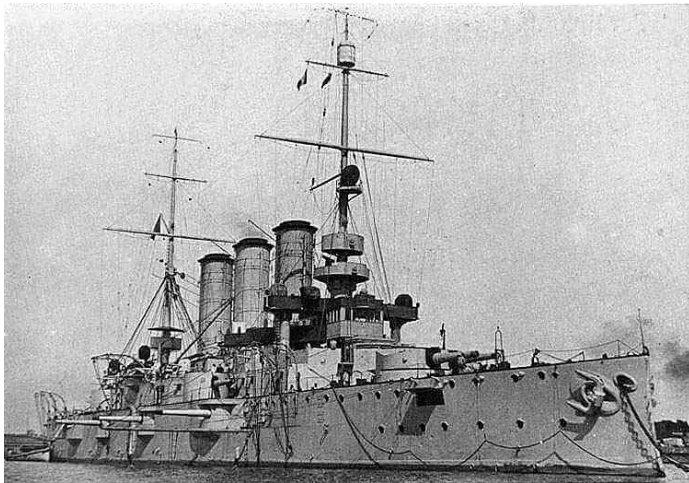
²⁷⁶⁷ Budapesti Közlöny, 46. évfolyam, 1912-10-23 / 241. szám

meghaladó tömegű új építésű óriásokon és más csatahajókon kívül négy páncélozott cirkálója van, amelyek vízkiszorítása meghaladja a 10 000 tonnát: kettő 10 688 és kettő 10 167 tonnás. Ezért ezek a cirkálók részben megegyeznek az utoljára említett három osztályba tartozó csatahajóinkkal, részben pedig felülmúlják azokat. Franciaországnak két 14 000 tonnás páncélozott cirkálója van és 19 (az elavult "Latouche Treviile"-t nem számítva) 4800-13 680 tonnás teherbírással. Az angol és a német flottát nem is említjük – fölényük több mint közismert.²⁷⁶⁸

1912.11.24-én Fiumében volt az SMS Helgoland gyorscirkáló vízrebocsátásának alkalmából. Ekkor az SMS Erzherzog Ferdinand Max egy torpedónaszád köteléket vezetett.²⁷⁶⁹
„Pólából ez alkalomra –Helgoland vízrebocsátása- idevezényelték a gróf Firmin sorhajókapitány parancsnoksága alatt álló tartalékrajt, amely az „Erzherzog Ferdinand Max“ csatahajóból, három torpedóúldözőből és több torpedónaszádból áll.”²⁷⁷⁰

1913

1913.12.06-án a hajó parancsnoka Artur von Khuepach sorhajókapitány.

1914

1914.01.17-én az SMS Szent István vízrebocsátásánál jelen volt Fiumében. Az alkalomra „harminc hadihajó jött el, közöttük az új Dreadnought két testvérhajója, a Viribus Unitis és a Tegetthoff, mindkettő húszezer tonnás csatahajó, továbbá a közel tizenötezer tonnás Zrínyi és Radetzky, a tizenegyszer tonnás Erzherzog Franz Ferdinánd, Erzherzog Karl, Erzherzog Ferdinand Max, Erzherzog Friedrich, a tizenötezer tonnás Szent Georg, a Lakroma hadijáét, amely Mária Terézia hercegasszonyt az ünnepség helyére vitte, a Wien cirkáló, valamint a Balaton, Turul, Csepel, Tatra és Csikós torpedórombolók, azonfelül még több kisebb hajó, együttvéve harminc.”²⁷⁷¹

1914.03.25-én kivonták a flottából.

Az első világháború elején a Főherceg-osztályú csatahajókból megalakult a második század harmadik hadosztályát.

1914.03.26-án befutott Triesztbe. A század a „Viribus Unitis”, „Tegetthoff”, „Erzherzog Franz Ferdinand”, „Radetzky”, „Zrínyi” és „Erzherzog Ferdinand Max”, „Admiral Spaun cirkáló”, „Balaton” torpedójármű és torpedócsónakokból áll.²⁷⁷²

1914.04.24-én Anton Willenik ellentengernagy vezetésével egy flottakötélék várja a Monarchia kikötőit felkereső angol hadihajókat. A kötelék tagjai: aki a 14 SMA Erzherzog Franz Ferdinand hajón (a sorhajó

²⁷⁶⁸ Čech, červenec 1912-07-07

²⁷⁶⁹ Pesti Napló, 63. évfolyam, 1912-11-24 / 278. szám

²⁷⁷⁰ Pesti Napló, 63. évfolyam, 1912-11-17 / 272. szám

²⁷⁷¹ Délmagyarország, 3. évfolyam, 1914-01-18 / 15. szám

²⁷⁷² Illustrierte Kronen Zeitung, März 1914-03-27

Čech, březen 1914-03-27

kapitánya, Freiherr v. Gerlach parancsnoka) mint zászlóshajó, továbbá az SMS Radetzky testvérhajó (a Teufel sorhajó kapitány parancsnoka) és az SMS Erzherzog Ferdinand Max, az SMS Admiral Spaun cirkáló, az SMS Huszár és az SMS Turul romboló. A Karl von Seidensacher ellentengernagy irányítása alatt álló cirkáló flottilla az SMS Sankt Georg cirkáló, az SMS Saida cirkáló és az SMS Streiter, SMS Tatra rombolók, valamint nyolc óceánjáró torpedóhajóból áll. Ezek a hajók Triesztben és Polában várják az angol hajókat.²⁷⁷³

I. Világháború 1914.07.28.

1914.08.01-én ismét szolgálatba állt és a 3. csatahajó divízió része, testvérhajóival együtt.

1914.08.04-én kifutott és Zelenika-ból (Montenegró) a dalmáciai Sabbioncello félszigethez hajózott.

1914.08.05-én befutott Polába és a 35. számú bójához kötötték ki.

1914.08.07-én az 1. és a 2. divízióval együtt kifutott a tengerre Polából a német Geoben és Breslau elé. A Mulo Szirt világítótoronyig (Brindisi) hajózott 15 csomós sebességgel, majd onnét visszatért Polába. A következő napokban harcászati és lögyakorlatokat tartott Póla előtt a Fasana-csatornában.

December 20-án a motorcsónakjai segítettek a **Curie francia tengeralattjáró** elsüllyesztésében, s felszedték a tengeralattjáró parancsnokát és három emberét. Augusztustól az év végéig 12 gyakorló utat tett.

A hajó matrózai állítólag 1914-ben Polában²⁷⁷⁴

1915

1915.03.15-én Fasana előtt volt lögyakorlaton.

1915.05.23-24-én részt vett az olasz partok (Ancona) megtámadásában.

Ancona előtt a három Erzherzog Karl osztályú hajó együtt 24 lövést használtak 240 mm-es páncéltörő lövedékből a jelző- és szemaforállomások ellen, valamint 74 db 190 mm-es lövedéket olasz ütegek és egyéb kikötői berendezések ellen, pl. rádióállomás, szénraktár, hajók, olajtartály.

A támadás hajnali 4 kor vette kezdetét, 35 kábelhossznyi (kb. 6 500 m) távolságról és a támadás 40 percig tartott. (1 kábelhossz = 185, 3184 m, = 608 ft)

1915.05.27-én csónakjaival ellenséges tengeralattjárókat üldözött. Ekkor a hajón kirakták a torpedók elleni hálókat, majd azokat 29-én beszedték.

1915.05.30-án Pola felett megjelenő olasz léghajóra nyitott tüzet.

Az év végéig négy kisebb akciót hajtott végre ellenséges tengeralattjárók ellen.

1915.06.07-én és 1915.08.05-én léghajókra nyitott tüzet.

²⁷⁷³ Czernowitzer Allgemeine Zeitung, April 1914-04-24

²⁷⁷⁴ <https://www.darabanth.com/hu/nagyaukcio/39/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajok-16071/1914-Pola-Pula-SMS-Erzherzog-Ferdinand-Max-osztrak-magyar-csatahajok-matrozai-KuK-Kriegsmar-II2739542>

1916

1916.03.17-én egy 7 cm-es L/50-es légvédelmi löveget szereltek fel az elülső lövegtornya tetejére.

1916.04.01-19 között páncélráccsozattal látták el kéményeket, gépházi nyílásokat, a gép és áramfejlesztőket a bombák elleni védelem végett. Ez után a hajó lögyakorlaton volt.

1916. szeptember végén egy 5 m-es feszávolságú távolságmérővel szerelték fel.

Az év folyamán hét lögyakorlaton és két légvédelmi lögyakorlaton vett részt

1917

1917.02.09-20 között dokkban állt.

1917.03.13-án a hajón megbetegedett tengerész Pólában került kórházba, így ekkor a hajó is ott volt.²⁷⁷⁵

1917.07.25-én leszerelték a torpedóvédő hálóit.

Az év végéig 17 légitámadást vert vissza, közben Póla előtt tett kisebb utakat.

A hajó legénysége²⁷⁷⁶

1917 július – augusztusában a Viribus Unitis, Tegetthoff, Prinz Eugen, Szent István hajókon, az „Erzherzog Franz Ferdinand”, „Radetzky”, „Zrínyi” hajókon, továbbá a „Karl Arzduke”, „Max Ferdinánd főherceg”, „Friedrich Arzduke” és a „Habsburgon”, a „Sterhembergen” és az „Árpádon” éhséglázadás tört ki az ehetetlen, ferges és kukacos étel miatt.²⁷⁷⁷

1918

1918.02.01-én Pólából Cattaróba indult a matrózlázadás leverésére. Ekkor **Karl Seidensacher ellentengernagy** zászlóshajója.²⁷⁷⁸ Tévesen azt feltételezik – nincsen rá bizonyíték- hogy ekkor a hajóval Cattaróba érkezett Horthy Miklós is. (Horthy 1918.03.02-től ellentengernagy és a flotta főparancsnoka.²⁷⁷⁹) A Cattarói lázadók feletti bíraskodást a király kivette a haditengerészet kezéből, és a bíróságot a Cattaró körüli erődök szárazföldi tiszti kara alkotta. Így Horthy-t semmi képpen sem lehet cattarói mézárósnak minősíteni. Gusseck altábornagy írta alá a kivégzési parancsokat.²⁷⁸⁰

A lázadás után az SMS Sankt Georg és az SMS Kaiser Karl VI páncélos cirkálókat leszerelték. Helyüket az SMS Erzherzog Ferdinánd Max és testvérhajói vették át a védelemben.

A lázadásban közel 6000 tengerész és 40 hajó volt érintett. A negyven lázadó hajót tartalmazó listán szerepelt: az idős Monarch csatahajó, a már középkorú St. George és Kaiser Charles VI páncélos cirkálók, a Helgoland, Kaiser Ferenc József, Navara, Saida cirkálók, 8 romboló, 18 romboló naszád, a sziget egyéb hajói. az osztrák-magyar haditengerészet, köztük a Gaia segédhajó. A több ezer lázadó

²⁷⁷⁵ Hírek a sebesültekről és betegekről, 1917-05-05 / 534. szám

²⁷⁷⁶ <https://www.vatera.hu/i-vh-sms-erzhzog-ferdinand-max-matroza-legenysege-a-hajo-agyujaval-pola-belyegzovel-kepeslap-3399986519.html>

²⁷⁷⁷ Die Rote Fahne, Februar 1928-02-12

²⁷⁷⁸ Trianoni Szemle Évkönyv, 2015 (7. évfolyam)

²⁷⁷⁹ Budapesti Hírlap, 38. évfolyam, 1918-03-03 / 53. szám

²⁷⁸⁰ DDR Juba Ferenc: A magyar tengerészet nagyjai, Kaposvár 1995.

között 48% horvát, szlovén és szerb, 20% olasz, 12% cseh és szlovák, 10% német, 8% magyar, a többi lengyel, román és ukrán volt. A lázadók szinte semmilyen támogatást nem találtak a németek és a magyarok körében. Emellett a Kotori-öbölben voltak szövetséges német tengeralattjárók, amelyek nem támogatták a lázadókat.²⁷⁸¹

1918.03.11-én tért vissza Cattaróból Polába.

1918.03.19-én a 3. mint nehézhajó Divízióval a Torpedó Flottillához osztották be.

1918.05.09-én kifutott Polából.

1918.05.13-án befutott Cattaróba.

1918.05.27-én az Otrantói-szorosba hajózott, majd légitámadást kapott.

1918.06.01-jén egy léghajóra tüzelt.

1918.06.07-én az Erzherzog osztály 3 hajója, az SMS Admiral Spaun és a SMS Saida gyorscirkálók észrevétlenül megérkeztek Rocche di Cattaróba.²⁷⁸²

1918.06.10-én kifutott, hogy részt vegyen az otrantói szoros megtámadásában, de végül az SMS Szent István dreadnought elsüllyedése miatt a támadás elmaradt. A támadás fő erői az SMS Szent István csatahajó és három testvérhajója, az SMS Erzherzog Karl osztály 3 sorhajója és az SMS Novara osztály cirkálói lettek volna, rombolóktól kísérvé.

„Horthy a csata tervéről így írt:” a II. divíziót alkotó testvérhajók, az Erzherzog Friedrich és az Erzherzog Ferdinand Max) a repülőteret és más célokat ágyúzták volna. Tizenkét 24 cm-es és harminchat 19 cm-es ágyúnk óriási tűzerejével, úgy gondoltam, le tudjuk küzdeni az ellenséges parti ütegeket. Ez alatt a cirkálók és a rombolók a zárat alkotó hajókat lőtték volna. A csatahajó-divízió háttérvédelemként működött volna, a Brindisinél jelen lévő olasz és brit cirkálók ellen. Ez szép terv volt, még akkor is, ha egy csatahajó, akna vagy torpedó által történő elvesztésével számolt.”²⁷⁸³ A terv megvalósítását végül még is ellehetetlenítette az SMS Szent István elsüllyedése.

1918.11.01-jén a Cattarói-öbölben tartózkodott.

Az első világháború végéhez közeledve az Erzherzog Karl-osztályú csatahajókat átadták az újonnan megalakult szlovének, horvátok és szerbek államának. Mikor Cattarót a franciák elfoglalták, a hajókat elvették a délszláv államtól.

Az Erzherzog Ferdinand Max később háborús jóvátételként Nagy-Britanniába került.

1919-1920

Az Erzherzog Ferdinand Max sorhajó 1919-ben átmenetileg szintén az „új” jugoszláv flotta tagja volt, de 1920-ban Jugoszláviának a hajóról le kellett mondania. Azonban téves, hogy Franciaországnak

²⁷⁸¹ <https://guide-for.me/notes/istoriya-chernogorii/vosstanie-voennykh-moryakov-avstro-vengrii-v-kotorskom-zalive-1918-god/>

²⁷⁸² Csonkaréti Károly: Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban, 1917-1918. – Hadtörténelmi Közlemények, 104. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 1991)4. szám / Közlemények /, 1991. 53. p.

²⁷⁸³ E. Sieche: Ófelsége SZENT ISTVÁN nevű hadihajója: Haditechnika 35. (2001)2001 / 4. szám / III. rész

rendelték volna lebontásra, a valóság az, hogy Nagy-Britanniának ítélték. Az angolok a hajót szétbontásra eladták az olaszoknak.²⁷⁸⁴

„A jugoszlávoknak átadott osztrák-magyar flottát a következőképp osztották fel: (1) Anglia: Csatahajók: „Erzherzog Ferdinand Max“ (10.600 tonna, 4 drb. 24 cm., 12 drb. 19 cm. stb.) „Babenberg“ (8 300 t., 3 drb. 24 cm., 12 drb. 19 cm. stb.) „Árpád“ „Habsburg“(mindkettő adatai mint „Babenberg“-é), „Budapest“ „Monarch“ (mindkettő 5.600 t., 4 drb. 24 cm., 6 drb. 15 cm. stb.) összesen: 6, továbbá: 3 páncélos cirkáló, 5 védett cirkáló, 13 torpedónaszád.

Franciaország: Csatahajók: „Prinz Eugen“ (20.000 t., 12 drb. 305 mm., 12 drb. 15 cm. stb.), „Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“ (mindkettő 14.500 t., 4 drb. 305 mm., 8 db., 24 cm. stb.) összesen: 3, továbbá: 1 védett cirkáló („Novara“), 3 torpedóromboló, 4 torpedónaszád. Olaszország: Csatahajók: „Tegetthoff“ (20.000 t., 12 drb. 305 mm., 12 drb. 15 cm. stb.) „Zrínyi“, „Radetzky“ (mindkettő 14.500 t., 4 drb. 305 mm., 8 drb. 24 cm., 20 drb. 10 cm. stb.) összesen: 3, továbbá: 2 védett cirkáló, 14 torpedóromboló, 6 torpedónaszád. Görögország: 1 torpedóromboló, 7 torpedónaszád. Jugoszlávia: II torpedónaszád. (!) Románia: 6 torpedónaszád. Portugália: 6 torpedónaszád. (?) A Duna-flottillát következőképp osztották fel: Ausztria: 4 járőrhajó; Magyarország: 4 járőrhajó; Jugoszlávia : 4 monitor: „Enns“ (2 db 12 cm ágyú, 3 drb. tarack, 2 drb. 7 cm, 6 gépi) „Bosna“, „Bodrog“, „Körös“; Románia: 3 monitor: „Inn“ (fegyverzete mint „Enns“-é) „Száva“, „Temes“, Csehszlovákia nyilván kimaradt a kimutatásból.”²⁷⁸⁵

1921/22-ben Olaszországban, Genovában lebontották.

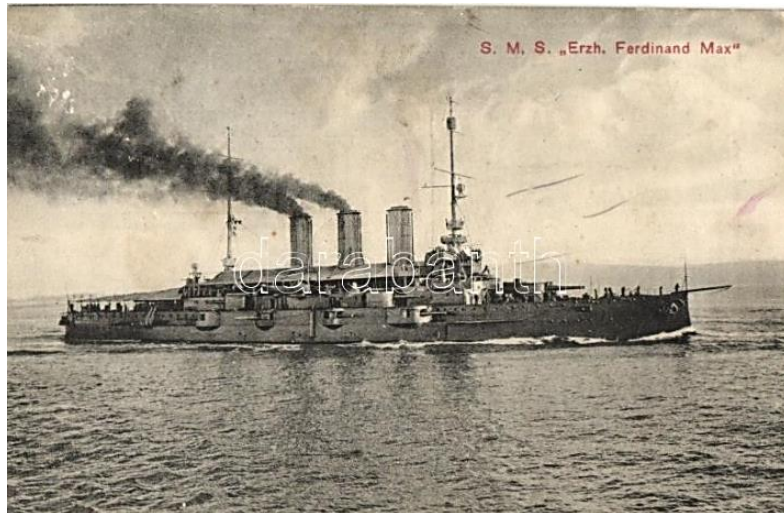

*SMS Erzherzog Ferdinand Max csatahajó M1:100 modellje, készítő: dr. Hívös Ferenc*²⁷⁸⁶

²⁷⁸⁴ Bak József: Hozzászólás Csonkaréti Károly Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban. Összesítések, táblázatok című írásához. – Hadtörténelmi Közlemények, 106. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 1993) 4. szám / Vita / 1993. 160

²⁷⁸⁵ Műszaki Szemle, 1925 (1. évfolyam, 1-5. szám)

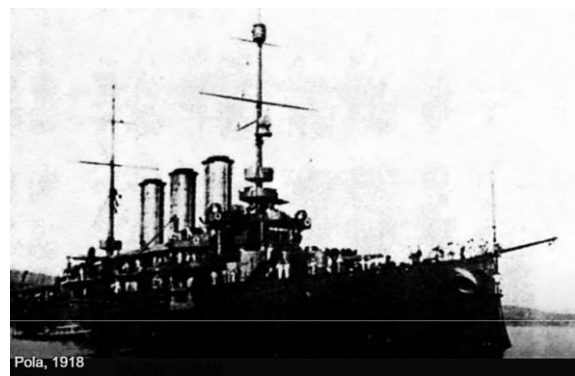
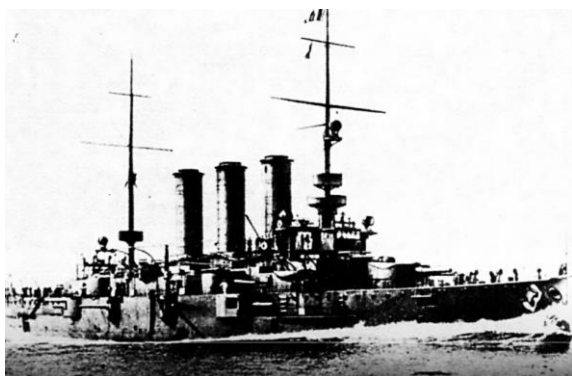
²⁷⁸⁶ [https://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Ferdinand_Max_\(1905\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Ferdinand_Max_(1905))

2787

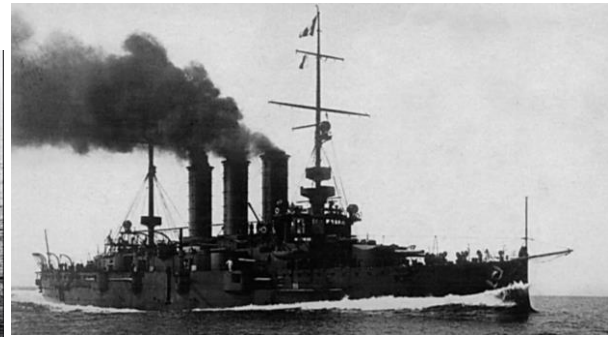
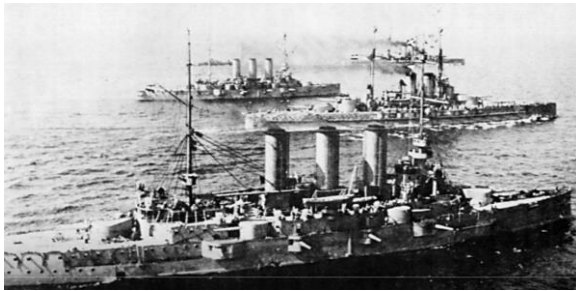

*A hajó egyik tengerésze*²⁷⁸⁸

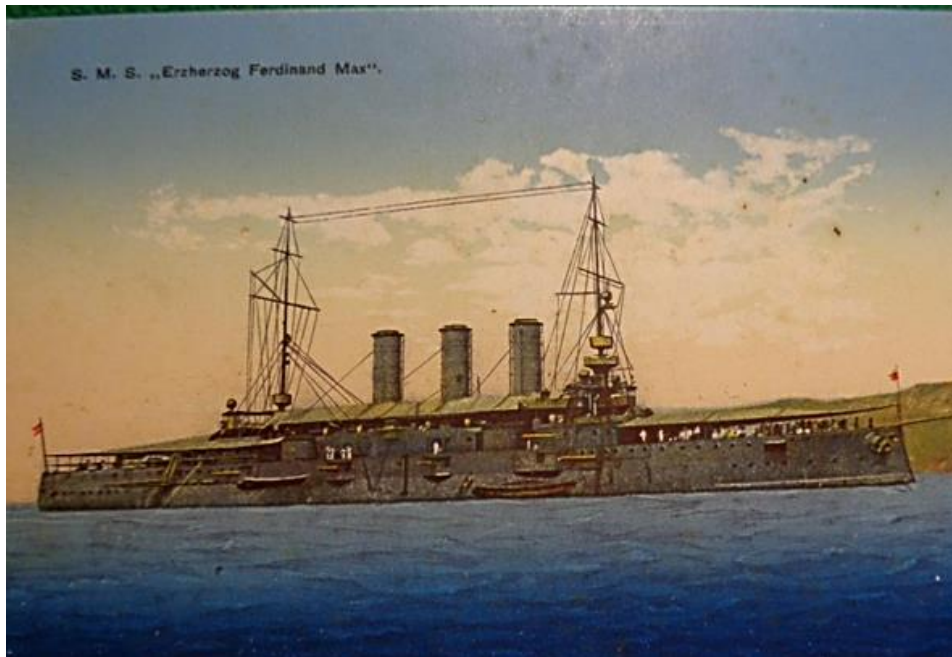

²⁷⁸⁷ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/338/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajo~2000044/SMS-Erzherzog-Ferdinand-Max-az-Osztrak-Magyar-Haditengereszet-Erzherzog-osztalyu-pre-dreadnought-II1898926>

²⁷⁸⁸ <https://muzeumantikvarium.axioart.com/tetel/mariner-of-sms-erzherzog-ferdinand-max.-photo-ek->

2789

2790

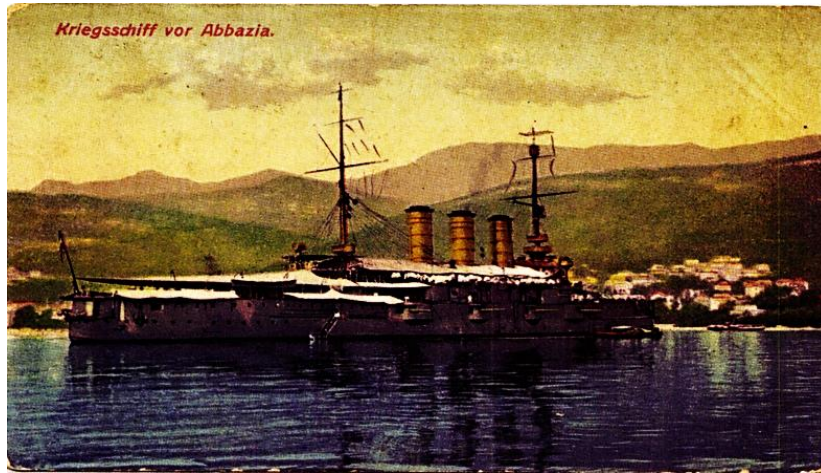

2791

²⁷⁸⁹ <https://war-book.ru/bronenostsy-tipa-erherzog-karl/> (Az osztály többi egységéről is vannak itt képek.)

²⁷⁹⁰ <https://www.vatera.hu/i-vh-hadihajo-osztrak-magyar-flotta-ferdinand-max-foherceg-hadihajonk-a-partnal-3383687162.html>

²⁷⁹¹ <https://www.vatera.hu/i-vh-hadihajo-osztrak-magyar-flotta-ferdinand-max-foherceg-hadihajonk-ejszakai-menetben-3411873794.html>

A hajó Abbáziában²⁷⁹²

Neve és vízrebocsátási évszáma	Hossza	Szélesség	Mélyjárata	Ürtartalma	Legnagyobb gömb	Legnagyobb nyílás	Fegyverzete	Lőerdő	Oránk. seb. tengeri mértf.	Személyzet száma hajónként
	meter	meter	meter	tonna	mm	mm				
Szent István (14) Prinz Eugén (12) Tegetthoff (12) Viribus Unitis (11)	151	27.3	8.2	20000	280	48	12 30.5, 12 15, 13 7 2 4.7, 2 7, 1 M. lr.	25000	20	1376
Zrinyi (10) Radetzky (09) Erzherzog Franz Ferdinand (08)	131	25	8.1	14500	250	48	13 30.5, 14 24, 10 10 2 7, 2 4.7, 1 M. lr.	20000	20	970
Erzherzog Ferdinand Max (05) Erzherzog Friedrich (04) Erzherz. Karl (03)	119	22	7.5	10600	240	75	12 24, 12 19, 12 7 2 4.7, 2 7, 2 M. lr.	18000	20	748
Babenberg (02) Árpád (01) Habsburg (00)	108	20	7.1	8300	220	66	13 24, 12 15, 10 7, 9 4.7 2 7, 2 M. lr.	15000	19	653
Budapest (96) Monarch (95) Wien (95)	93	17	6.4	5600	270	60	12 24, 11 15, 12 4.7 2 7, 1 M. lr.	8000	17	441

²⁷⁹² Szalon, 11. évfolyam, 2007-01-01 / 1. szám

II. Cirkálók. (14.)

Nevé és vizrebocsátási évszáma	Hossza	Szélessége	Mélyjárata	Úrtartalma	Legvastagabb	Legvékonyabb	Fegyverzete	Lőerő	Óránkénti seb. tengeri mértf.	Személyzet száma
	m	n	t	r	tonna	pánc. mm.				
Sankt Georg (03)	117	18.8	6.5	7300	210	65	$\frac{1}{2}$ 24, $\frac{1}{10}$ 19, $\frac{1}{2}$ 15, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	15000	22	628
Kaiser Karl VI. (98)	112	17.2	6.2	6300	220	60	$\frac{1}{2}$ 24, $\frac{1}{2}$ 15, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	12300	20	546
Kaiserin und Königin Mária Theresia (93)	107	16	6.5	5200	100	57	$\frac{1}{2}$ 19, $\frac{1}{2}$ 15, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	9000	19	504
Novara (13)	125	12.8	4.6	3500	60	20	$\frac{1}{2}$ 10, $\frac{1}{2}$ M. lr.	25000	27	464
Helgoland (12)	125	12.8	4.6	3500	60	20	$\frac{1}{2}$ 10, $\frac{1}{2}$ M. lr.	25600	27	464
Saida (12)	125	12.8	4.6	3500	60	20	$\frac{1}{2}$ 10, $\frac{1}{2}$ M. lr.	25600	27	464
Admiral Spaun (09)	125	12.8	4.6	3500	60	20	$\frac{1}{2}$ 10, $\frac{1}{2}$ M. lr.	20000	26	464
Kaiserin Elizabeth (90)	98	15	5.7	4000	90	57	$\frac{1}{2}$ 15, $\frac{1}{10}$ 15, $\frac{1}{2}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	8000	19	425
Kaiser Franz Joseph I. (89)	98	15	5.6	4000	90	57	$\frac{1}{2}$ 15, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	8000	19	441
Szigetrár (00)	92	12	4.3	2300		50	$\frac{1}{2}$ 12, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	7200	20	305
Aspern (99)	92	12	4.3	2400		50	$\frac{1}{2}$ 12, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	7200	20	305
Zenta (97)	92	12	4.3	2300		50	$\frac{1}{2}$ 12, $\frac{1}{10}$ 4.7, $\frac{1}{2}$ M. lr.	7200	20	305
Panther (85)	69	10	4.3	1530			$\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{10}$ 4.7	6000	18	187
Leopard (85)	69	10	4.3	1530			$\frac{1}{2}$ 7, $\frac{1}{10}$ 4.7	6000	18	183

III. Torpedó járművek.

Neve és vízrebocsátási évszáma	Hossza	Szélessége	Mély járata	Örtartalma	Fegyverzete	Lőerő	Óránkénti seb. tengeri mf.	Személyzet száma hajónként
	m é t e r			tonna				
1. Varasdiner (13)	67	6·2	1·7	386	27 27 2lr.			
Tátra (12)	83·5	7·8	2·5	850	10 7 2lr.	20600	32	99
Triglav (13)								
Orjen (13)								
6. Lika (13)								
Csepel (12)								
Balaton (12)								
Csikós (09)	67	6·2	1·8	400	7 lr.	6000	28	65
Réka (09)								
Velebit (09)								
Turul (08)								
Uskoke (07)								
Huszár (05)								
12. Dinara (09)								
Pandur (08)								
Scharfschütze (07)								
Ulan (06)								
Streller (06)								
Wildfang (06)								
Magnet (96)	67	8·2	3·3	510	7 lr.	5000	26	80
Satellit (92)	67	8·1	2·8	540	7 4 7 2lr.	4000	23	84
Trabant (90)	67	8·0	2·4	540	7 4 7 2lr.	3500	20	84
Planet (89)	64	7·0	2·5	480	7 4 / lr	3500	20	84
Blitz (88)	59	6·8	2·1	360	7 4·7 2lr.	2600	21	61
Komet (88)	59	6·8	2·1	360	4·7 lr	2600	21	61
Meteor (87)	57	6·8	2·5	350	4·7 1M	2600	21	61

Monitorok.

Neve és vízrebocsátási évszáma	Hossza	Szélessége	Mélyjárata	Ürtartalma	Vastag	Vékony	Fegyverzet:	Lőerő	Órántéti seb. tengeri mfr.	Személyzet száma
	méter			tonna	pánc. mm					
Száva										
Temes										
Enns (14)	58	10·3	1·3	536	50	25	,12 ,12 Hab ,7 ,M.	1500	12	85
Inn (15)										
Bodrog (04)	56	9·5	1·2	440	75	25	,12 ,12, Hab. ,7 ,M.	1400	13	77
Temes (04)										
Körös (92)	54	9·0	1·2	448	75	19	,12 ,7 ,M.	1200	10	78
Szamos (92)	50									76
Leitha (71, 94)	50	8·0	1·1	310	50	25	,12 ,M.	700	8	57
Maros (71, 94)										

Hajók különleges hadicélokra.

Név és vízrebocsátási évszám	Hossza	Szélessége	Mélyjárata	Ürtartalma	Fegyverzete	Lőerő	Órántéti sebesség	Személyzet	Megjegyzés
	méter			tonna					
Kronprinz Erzherzog Rudolf [87]	90	19	7·4	6900	,30 ,5 ,12 ,47 ,37 ,7, ,M. lr.	6500	16	454	Helyi védelemre
Mars [93]	87	19	7·6	7500	,24, 15, ,47 ,7, ,M. lr.	8000	16	574	
Pola Teodo [14] [15]	131	17·4	7·7	13200	,47 ,M.	6200	14		Szénszállító gőzösök
Lussin [83]	71	8	3·7	1000	,47	1800	14	154	Torpedó szállító hajó
Taurus [04]	67	6·9	4·0	1300	,47 ,37	2000	17	159	
Miramar [72]	82	10	4·3	1830					
Lacroma [87]	71	10	4·7	1680	,47	6000	18	177	Csavaros gőzös
Dalmat [96]	41	6·1	2·1	260		325	12	22	
Cyclop [71]	70	9	5	2150	,9	850	11	93	Műszaki hajó
Gäa [91]	153	17·5	7·3	13000	,12 ,7	16000	19	331	Torpedó raktárhajó
Pelikán [91]	85	12·6	4·7	2430	,7 ,47	4000	18	196	Tengerelalijáró raktárhajó

Név év vízrebocsátási évszám	Hossza	Szélessége	Mélysége	Ürlettel	Fegyverzete	Líró	Óránkénti sebesség	Személyzet	Megjegyzés
	méter			tonna					
Vesta (92)	88	11.4	5	2130		1200	10	57	Petroleum szállító hajó
Herkules (10)	64	10.3	4	1500	2.47 M.	2500	10	81	
Delta Aurora (71) (73)	59	10	4.4	1340	2 M	800	11		Aknaraktár hajók
Chamäiron (13)	88	9.2	2.7	1100	9	5500	21		Aknalérakó
Drpmedar (91)	32	5.4	1.9	175	2.47	350	10	28	Aknaszállító szerhajók
Salamander (91)	39	8.1	1.5	268		300	10	28	
Basiisk (02)	46	7.9	1.5	314	2.47 M.	550	11	40	Aknaszállító szerhajó
Nixe (04)	27	6.7	2.2	250		120	11	11	Vizhordó szerhajók
Najade (91)	48	7.8	2.7	554	2.47	500	9	29	
Nymphe (94)	27	6.7	1.9	230		95	9	11	
Gigent (89)	33	6.4	2.8	260	1.47	400	11	25	Szivattyú szerhajók
Pluto (97)	25	5.3	2.3	99		200	11	18	
Hippos (88)	30	4.7	2.0	97	2.37	250	12	19	Vontató szerhajók
Büffel (86)									

A CSÁSZÁRI ES KIRÁLYI
HADITENGERÉSZET
BÉKÉBEN ÉS HÁBORÚBAN
ÍRTA:

GYÓRI LAJOS
NY. Á TENGERÉSZETI
SZÁLLÁSMESTER.
DEBRECEN, 1935.

A Monarchia legfőbb hajóosztályai.²⁷⁹³

Elsüllyesztett hajótér:

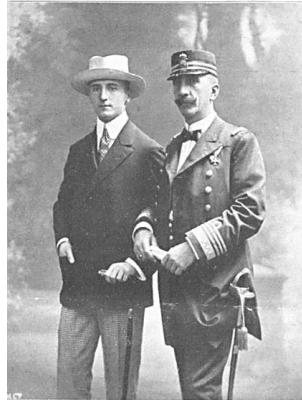
Curie francia tengeralattjáró (több más egységgel együtt).

Parancsnokok:

1908.02.15-én a parancsnoka Artur Freiherr Bourguignon v. Baumberg sorhajókapitány²⁷⁹⁴
1910-től ellentengernagy

²⁷⁹³ https://mtda.hu/books/gyori_lajos_a_csaszari_es_kiralyi_haditenereszt.pdf

²⁷⁹⁴ Sport und Salon, Januar-Juni 1908-02-15

*Arthur Freiherr Bourguignon v. Baumberg kapitány és fia*²⁷⁹⁵

1908.11.27-én a kapitánya Alois Baumann sorhajókapitány.²⁷⁹⁶
1910.02.19-én a parancsnoka Wilhelm Pacher sorhajókapitány²⁷⁹⁷
1910.05.31-én Maximilian Njegovan sorhajókapitány²⁷⁹⁸ (utóbb ellentengernagy, flottaparancsnok)
1911.09.02-án Alexander v. Berthold sorhajókapitány a parancsnoka.²⁷⁹⁹
1912.04.28-1912.05.26. báró Gottfried Eduard Karl Maria von Meyern-Hohenbergz sorhajókapitány a parancsnoka.²⁸⁰⁰ (utóbb ellentengernagy 1913-tól)
1912.05.26. báró Alfred Freiherr Koudelka sorhajókapitány (utóbb altengernagy)²⁸⁰¹
1912 november gróf Firmin sorhajókapitány²⁸⁰²
1913.12.06-án a hajó parancsnoka Artur von Khuepach sorhajókapitány²⁸⁰³
1915 lovag Nauta Gusztáv sorhajókapitány²⁸⁰⁴ (1918 májusától ellentengernagy)

*lovag Nauta Gusztáv*²⁸⁰⁵

1918 Ludwig Haindl sorhajókapitány²⁸⁰⁶

Admirálisok:

1918 Karl Seidensacher ellentengernagy

Különleges vendégek:

Kiai-Shun kínai herceg

József főherceg és Augusta főhercegnő

Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter

²⁷⁹⁵ Sport und Salon, Juli-Dezember 1907-11-30

²⁷⁹⁶ Reichspost, November 1908-11-27

²⁷⁹⁷ Sport und Salon, Januar-Juni 1910-02-19

²⁷⁹⁸ Grazer Tagblatt, Mai 1910-05-31

²⁷⁹⁹ Sport und Salon, Juli-Dezember 1911-09-02

²⁸⁰⁰ Pester Lloyd, Jahrgang 59, nr. 1912-04-28 / nr. 102

²⁸⁰¹ Grazer Tagblatt, Mai 1912-05-26

https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_K/Koudelka_Alfred_1864_1947.xml

²⁸⁰² Pesti Napló, 63. évfolyam, 1912-11-17 / 272. szám

²⁸⁰³ Sport und Salon, Juli-Dezember 1913-12-06

²⁸⁰⁴ Csonkaréti Károly: Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban. 1915. május 23. – 1915. december 31. – Hadtörténelmi Közlemények, 33. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 1986)3. szám / Tanulmányok / , 1986. 439. p.

²⁸⁰⁵ <https://peceliszilankok.hu/a-monarchia-tengernagya-pecelen/>

²⁸⁰⁶ Trianoni Szemle Évkönyv, 2015 (7. évfolyam)